

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΓ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 1966 | ΑΡ. 11

ΤΟ ΑΥΤΟΜΑΤΟΝ ΔΙΑΖΥΓΙΟΝ

Είναι ὅλως εὐχάριστον γεγονός, ὅτι ἡ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης, εὐθυγραμμιζόμενοι πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς σεπτῆς ἡμῶν Ἱεραρχίας, ἀπέρριψαν ὁμοφώνως τὴν καθιέρωσιν τοῦ αὐτομάτου διαζυγίου διὰ τοὺς εὕρισκομένους ἐν διαστάσει πέραν τῆς ἑπταετίας συζύγους, ὅπως εἶχον ζητήσῃ τοῦτο, διὰ σχετικῆς προτάσεώς των εἰς τὴν Βουλὴν, ὑπερεξήκοντα βουλευταί.

*

Τὸ αὐτόματον διαζύγιον, καὶ ὡς ὀρολογία καὶ ὡς οὐσία, ἀποτελεῖ νεολογισμόν, τοῦ ὁποίου ἡ θολὴ πηγὴ εὕρισκεται εἰς τὴν μηχανοποίησιν τῆς ζωῆς, ἡ ὁποία σφραγίζει, ὅλοῦν καὶ περισσότερον, μὲ τὴν ἀντιπνευματικὴν τῆς σφραγίδα τὴν ἐποχὴν μας. Διότι, καὶ μὲν αἱ ἱλιγγιώδεις ὄντως ἐπιτυχίαι τῆς νεωτέρας τεχνικῆς ἀποτελοῦν θετικὰς ἀξίας, αἱ ὁποῖαι κουφίζουν τὸν ἀνθρώπινον μόχθον καὶ βελτιώνουν τὰς ὑλικὰς συνθήκας τῆς ζωῆς· ταυτοχρόνως ὅμως ἐπιφέρουν μίαν ἀλλοίωσιν καὶ μίαν μεταμόρφωσιν τῆς κανονικῆς λειτουργίας καὶ ἀκεραιότητός τῆς. Καὶ γενικώτερον, τὴν ἐμφάνισιν νέου ρυθμοῦ ζωῆς, ποῦ κατατείνει εἰς τὴν διὰ τῆς μηχανῆς κατάκτησιν τοῦ κόσμου· καὶ εἰς τὴν ὀργάνωσιν ἄνευ Θεοῦ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ἐντὸς τῆς ὁποίας οὐδεμία πνευματικὴ ἔνωσις ὑφίσταται. Οὐδὲ ὅλως λοιπὸν τὸ παράδοξον, ὅτι καὶ ὁ γάμος ἀντιμετωπίζεται ὑλιστικῶς, ὡς μηχανικὴ σύνδεσις δύο ἀτόμων, ἄνευ βαθυτέρου νοήματος. Καὶ ἀνεζητήθη ἡ ρῆξις τοῦ συζυγικοῦ θεσμοῦ, μὲ κριτήρια ὅλως ἀντιπνευματικὰ καὶ ὠμῶς ὠφελιμιστικά.

*

Ὁ γάμος ὅμως εἶναι ἐν ἐκ τῶν ἐπτά θείων μυστηρίων τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας. Καὶ ὡς τοιοῦτος ἔχει μυστικὸν βαθύτατον νόημα καὶ εἶναι συνδεδεμένος μὲ τὴν αἰωνιότητα. Ἀποτελεῖ προσέτι ἀναμφιβόλως τὸν τιμαλφέστερον καὶ τὸν ἀγιώτερον τῶν κοινωνικῶν δεσμῶν. Διότι ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὸν καταρτισμὸν τῆς οἰκογενείας· τῆς ὁποίας ἡ χριστιανικὴ ὀργάνωσις εἶναι ἀναμφισβητήτως ὁ ἀδαμάντινος θεμέλιος τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως καὶ τῆς κοινῆς προκοπῆς. Καὶ διὰ τοῦτο, οἰσοδῆποτε κλονισμὸς καὶ οἰαδῆποτε βεβήλωσις τοῦ θείου μυστηρίου τοῦ γάμου ἀποτελεῖ σεισμόν κατασειόντα πρόρριζα τὴν κοινωνικὴν δομὴν.

*

Καὶ εἶναι ὅλως ἀκατανόητον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὸ προφανὲς συμφέρον τῆς κοινωνίας, ν' ἀντιμετωπίζεται ὁ γάμος, ὡς ἀπλοῦν, κοινόν, καὶ βέβηλον συνάλλαγμα. Καὶ ν' ἀναιρητῆται, μετὰ τήσεως εὐχερείας, ὁ ἱερώτατος χαρακτήρ τῆς γαμικῆς συζυγίας· διὰ τῆς ὁποίας, τελετουργοῦντος τοῦ ἱερέως, συνάπτονται ἀρρήκτως ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ οἱ ἐρχόμενοι εἰς γάμου κοινωνίαν. Τούναντίον μάλιστα. Τὸ συμφέρον τῆς κοινωνίας ἀπαιτεῖ, νὰ παραμένῃ ἀνεξάλειπτος ἐγκεχαραγμένη εἰς πᾶσαν ψυχὴν ἡ ἱερότης καὶ ἡ σεβασμιότης τοῦ θείου μυστηρίου. Διότι τοῦτο προσδίδει πνευματικὸν βάθος καὶ ἀγιότητα εἰς τὴν συζυγίαν. Καὶ ἐμπεδώνει τὴν πίστιν, ὅτι ὁ γάμος δὲν εἶναι ἀπλῆ καὶ τυχαία συνάφεια ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ἀλλὰ ὄντως «συγκλήρωσις τοῦ βίου παντός, θείου τε καὶ ἀνθρώπινου δικαίου κοινωνία», κατὰ τὸν περίφημον τοῦ Μοδεστίνου ὀρισμὸν. Καὶ ἡ πίστις

αὐτὴ θὰ συγκιρῶ εἰς ὁμόνοιαν τοὺς νυμφευμένους· θὰ διαλύη, ὡς ἄλλος αἰθρηγενέτης βορῶς, τὰς παρεμπιπτούσας νεφώσεις· καὶ θὰ καταθάπτῃ εἰς τὰ σκότη τῆς ἀφανείας τὰς ἀναφυομένας τυχὸν μεταξὺ τῶν συζύγων διαφορὰς.

*

Θὰ ἦτο δὲ καὶ ὅλως ἀνεπίτρεπτον διὰ θεσμόν, ὁ ὁποῖος κατὰ κοινὴν ἀναγνώρισιν ἀποτελεῖ τὸ βασικώτερον στοιχεῖον τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν συγκροτήσεως, ἂν υἱοθετοῦντο, χάριν ὀλίγων ἀτυχησάντων—κρίμασιν οἷς οἶδε ὁ Κύριος—ἀπόψεις ἔκθεσμοι καὶ καταλυτικαὶ αὐτόχρημα τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν δομῆς. Ἐκθεσμοι, διότι θὰ κατεπατοῦντο ὅρια αἰώνια, θεσπίσματα Οἰκουμενικῶν Συνόδων θεοπνεύστως διορισθέντα, καὶ σοφαὶ διατάξεις εὐσεβεστάτων Βασιλέων. Ἐπιπροσθέτως δὲ διότι, κατὰ παραδεδεγμένην ἀρχήν, πᾶσα ὑγιὴς νομοθεσία ἀφορᾷ τὸν ἔσαι χρόνον. Καὶ ὅχι, ὅπως ἐπεχειρεῖτο, τὴν ἀμνήστεισιν καὶ τὴν νομιμοποίησιν, ἢ μᾶλλον τὴν βράβεισιν ἀκοσμιῶν, αἱ ὁποῖαι διεπράχθησαν εἰς τὸ πρόσφατον παρελθόν. Θὰ ἦσαν δὲ καὶ καταλυτικαὶ τῆς ἐθνικῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς ἡμῶν δομῆς· διότι—καὶ ἄς μὴ πλανώμεθα ἐπὶ τούτου—θ' ἀπετέλουν κατὰ ρησιν τοῦ γάμου ὡς θείου μυστηρίου. Καὶ θὰ καθιεροῦτο πλέον οὗτος, ὡς κοινοπραξία ἢ ἔταιρεία, μεταξὺ τῶν συζύγων, ἀορίστου διαρκείας, καὶ κατ' ἐλευθέραν βούλησιν διαλυομένη. Θὰ εἰσήγετο δηλαδὴ κατ' οὐσίαν ὁ πολιτικὸς γάμος.

*

Ἄς μὴ λησμονῶμεν δὲ ποτέ, ὅτι αἱ μᾶζαι διαβιοῦν περισσότερον συναισθηματικῶς καὶ ὀλιγώτερον διανοητικῶς· καὶ ὅτι τὰ σύμβολα ἐμπνέουν καὶ ὑψώνουν τὸν λαὸν ὑπεράνω τῆς κοινῆς καὶ τετριμμένης ζωῆς. Αἱ δὲ στεφανοθῆκαι, αἱ τοποθετημένοι εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἁγίων εἰκόνων, καλλιεργοῦν εἰς τὰς συνειδήσεις τὸ συναισθηματικὸν τῆς ἱερότητος τοῦ δεσμοῦ τοῦ γάμου. Καὶ ὑπενθυμίζου, ὅτι οἱ σύζυγοι ὀφείλου νὰ βαστάζου ἀμοιβαίως τὰ βάρη ἀλλήλων, ἀφοῦ ἡ ζωὴ ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς πιστοῦται ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐμπειρίας, καὶ ἐπίμοχθος εἶναι καὶ ὀδυνρά. Καὶ ὅσονδῆποτε καὶ ἂν εἶναι εὐτυ-

χῆς μία συζυγία, ἔχει καὶ τὰς τραγικότητάς της. Ὅπως εἶχε καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἁγίων Μαρτύρων, τῶν ὁποίων τὴν ἀθλοφορίαν ἐνθυμίζου οἱ στέφανοι ποὺ ἐκρατήθησαν ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς των, κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ θείου μυστηρίου τοῦ γάμου.

*

Ἄλλὰ καὶ γενικώτερον, πρέπει νὰ καταστῇ—ἐπὶ τέλους—βαθεῖα συνείδησις τῶν πάντων, ὅτι οἱ θεσμοὶ καὶ αἱ διατάξεις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Οἰκονομίας, δεόν νὰ παραμένωσιν ἀναλλοίωτοι, καὶ ἀκαινοτόμητοι, καὶ ἐλεύθεροι καταδυναστεύσεως καὶ ἐπιρροῆς. Διότι εἶναι καὶ τῆς πολιτικῆς ἡμῶν νομοθεσίας τὰ ἀσφαλέστερα στηρίγματα. Καὶ νεωτερισμοὶ καὶ μεταβολαί, αἱ ὁποῖαι βλάπτου τὸ πνευματικὸν τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας πληρωμα, βλάπτου καιρίως καὶ τὴν Πολιτείαν· καὶ καταλήγου ἀναγκαίως εἰς μίαν ἀποσύνθεσιν τῆς Κοινωνίας. Παντὸς βήματος—πολιτικοῦ καὶ δικανικοῦ—δεόν νὰ παραμένῃ ἐλευθερώτερον τὸ πνευματικὸν βῆμα τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἡ Οἰκονομία ἔχει ἐγχειρισθῇ εἰς αὐτὴν παρὰ Θεοῦ. Βλάπτεται δὲ βαρύντατα καὶ ἡ εὐσέβεια καὶ τὸ ἦθος τοῦ Ὀρθόδοξου πληρώματος, ἂν μετὰ τόσῃς προχειρότητος καὶ δι' ὀλίγων ἐπιτρόχως συζητηθέντων ἄρθρων τῆς πολιτικῆς νομοθεσίας, ἀνατρέπωνται αἰωνόβιοι θεσμοὶ καὶ θεσπίσματα θείων Συνόδων.

*

Εἰς τὰς τόσον κρισίμους αὐτάς στιγμὰς τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν ζωῆς, τὸ πλέον ἐπιῖγον, πιστεύομεν, εἶναι ἡ ἠθικὴ ἡμῶν ἀνασυγκρότησις καὶ ἀναγέννησις. Ἡ πίστις, ὅτι ἡ πνευματικὴ ζωὴ καὶ αἱ ἀξίαι της κατέχου ὑψηλότεραν θέσιν εἰς τὴν ἱεράρχησιν τῶν ἀξιῶν ἀπὸ τὰς ὑλικὰς. Ὅτι ἁγὼν εἶναι ὁ παρὼν βίος. Ἄγωνοθέτης ὁ Θεός. Καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἐξέλθωμεν ἐκ τοῦ σταδίου τῆς ἀθλήσεως νικηταὶ καὶ στεφανοφόροι. Καὶ πρὸς τοῦτο ἐπιβάλλεται ἀπολύτως νὰ μένωμεν «ἐν οἷς ἐμάθομεν καὶ ἐπιστώθημεν, εἰδότες παρὰ τίνων ἐμάθομεν· ἐκτρέπομενοι τὰς βεβήλους κενοφωνίας τῆς ψευδωνύμου γνώσεως» ὡς ἐντέλλεται πρὸς ἡμᾶς ὁ θεῖος Παῦλος.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Η ΕΠΑΝΑΚΟΜΙΑ ΤΗΣ ΤΙΜΙΑΣ ΚΑΡΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΤΙΤΟΥ

Ο εὐσεβὴς λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ὑπεδέχθη τὴν Παρασκευὴν, 13 Μαΐου ἑ.ἔ., μετὰ μεγάλων τιμῶν καὶ αἰσθημάτων βαθυτάτης εὐλαβείας τὴν Τιμίαν Κάραν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου, ἡγαπημένου μαθητοῦ καὶ συνεργάτου τοῦ Ἀποστόλου τῶν ἔθνων καὶ πρώτου Ἐπισκόπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης.

Ἡ Ἁγία Κάρα τοῦ πρώτου Ἐπισκόπου καὶ προστάτου τῆς Κρήτης εἶναι στενῶς συνδεδεμένη μετὰ τὰς ἱστορικὰς περιπετείας τῆς πόλεως τοῦ Ἡρακλείου. Μέχρι τῆς κατακτῆσεως τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν (824), τὸ ἱερὸν λείψανον τοῦ Ἁγίου Τίτου ἐφυλάσσετο εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν αὐτοῦ τῆς Γορτύνης, πρωτευούσης τότε τῆς νήσου καὶ ἔδρας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κρήτης. Οἱ κάτοικοι τῆς Γορτύνης, φεύγοντες τὴν ἀραβικὴν λαίλαπα, συναπεκόμισαν καὶ τὴν Ἁγίαν Κάραν τοῦ Πρωτοθρόνου Ἐπισκόπου τῆς νήσου. Μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τοῦ Νικηφόρου Φωκά (961) ἀπέθεσαν ταύτην εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ ἱερὸν καθεδρικὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Τίτου Χάνδακος (Ἡρακλείου), νέας πρωτευούσης καὶ ἐκκλησιαστικῆς Καθέδρας Κρήτης.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς δευτέρας Βυζαντινῆς περιόδου τῆς Κρήτης καὶ τῆς Ἑνετικῆς κατακτῆσεως (1206-1669) ἡ πάνσεπτος Κάρα διεφυλάχθη εἰς τὸν καθεδρικὸν τοῦτον ἱερὸν ναὸν τοῦ Χάνδακος. Μόνον ὅτε ἡ πόλις ἔπεσε εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων (1669), εὐσεβεῖς χριστιανοὶ μετέφερον αὐτὴν εἰς Βενετίαν καὶ ἐναπέθεσαν εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου, ὅπου καὶ διεφυλάσσετο μέχρι τοῦδε.

Τὴν 9ην Μαρτίου 1965 ἡ Αὐτοῦ Σεβασμιότης ὁ Καρδινάλιος Giovanni Urbani, Πατριάρχης Βενετίας, διὰ γράμματος αὐτοῦ πρὸς τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κρήτης κ. Εὐγένιον ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία Ρώμης θὰ ἰκανοποιήσῃ τὸν εὐσεβῆ πόθον τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς Κρήτης περὶ ἀποδόσεως καὶ ἐπανακομιδῆς τῆς τιμίας Κάρας τοῦ πρώτου Ἐπισκόπου αὐτῆς ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου, ἀνταποκρινομένη εἰς σχετικὴν παράκλησιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κρήτης. Τὴν 16ην Μαρτίου 1965 τὸ χαροποιὸν ἄγγελμα ἐχαιρετίσθη ἐν Κρήτῃ μετ' ἐκδηλώσεων εὐλαβείας καὶ κωδωνοκρουσιῶν.

Ἡ Τιμία Κάρα τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου μετεφέρθη ἐκ Βενετίας εἰς τὰς Ἀθήνας δι' εἰδικοῦ ἀεροσκάφους τῆς «Ὀλυμπιακῆς», τὸ ὁποῖον προσεγγειώθη εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ τὴν 13ην Μαΐου 1966 περὶ ὥραν 1.20' μ.μ. Τὴν τιμίαν Κάραν τοῦ Ἁγίου Τίτου συνῶδευσαν ἀπὸ Βενετίας ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης ὑπὸ

τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Εἰρηναίου, ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βενετίας μετ' ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἐπίσκοπον κ. Ὀλιβόττι, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Αὐστρίας καὶ Ἐξάρχος Ἰταλίας, Ἑλβετίας καὶ Οὐγγαρίας κ. Χρυσόστομος ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὁ Ἕλλην πρόξενος τῆς Βενετίας κ. Μαυρομιχάλης.

Εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀνέμενον νὰ ὑποδεχθῶν τὸ ἱερὸν λείψανον ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος, οἱ Σεβασμιώτατοι Συνοδικοὶ Σύνοδου Μητροπολίται. Ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως παρέστησαν εἰς τὴν ὑποδοχὴν οἱ Ὑπουργοὶ Δικαιοσύνης κ. Στεφανάκης καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Ἀλλαμανῆς, οἱ ὕφυπουργοὶ Ἐξωτερικῶν κ. Ρέντης καὶ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως κ. Γεωργίου, οἱ Κρήτες Βουλευταὶ, ἀντιπροσωπεῖα τῆς Παγκρητίου Ἑνώσεως καὶ πυκνὰ πλήθη κόσμου.

Εὐθὺς μετὰ τὴν προσγειώσιν τοῦ μεταφέροντος τὴν Τιμίαν Κάραν τοῦ Ἁγίου Τίτου ἀεροσκάφους τῆς «Ὀλυμπιακῆς», οἱ ὑπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ Ὑδρύματος φιλοξενούμενοι ἱερεῖς, 120 ἱερεῖς Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς καὶ οἱ μαθηταὶ τῆς Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς παρετάχθησαν εἰς δύο σειρὰς ἀπὸ τῆς αἰθούσης ὑποδοχῆς μέχρι τοῦ σημείου προσγειώσεως τοῦ ἀεροσκάφους, ἐνῶ ἡ Μουσικὴ καὶ ἀπόσπασμα τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας ἀπέδιδον τὰς κεκανονισμένας τιμὰς. Διὰ τῆς παρατάξεως τῶν ἱερέων διήλθον ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος, οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται, οἱ ὕπουργοὶ καὶ ὕφυπουργοὶ καὶ οἱ ἄλλοι ἐπίσημοι, φθάσαντες μέχρι τοῦ ἀεροσκάφους. Ἀκολουθῶν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Πρωτοσυγγέλλου του παν. ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Λάλου, ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἀεροσκάφους καὶ ἀνέπεμψε δέησιν ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ τῆς τιμίας Κάρας τοῦ Ἁγίου Τίτου εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γῆν, κατελθὼν μετ' ὀλίγον τοῦ ἀεροσκάφους.

Μετὰ ταῦτα καὶ ἐνῶ τὸ παρατεταγμένον ἀπόσπασμα τῆς Βασιλικῆς Ἀεροπορίας ἀπέδιδε τὰς κεκανονισμένας τιμὰς, ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βενετίας κ. Ὀλιβόττι κατήλθε τοῦ ἀεροσκάφους κρατῶν τὴν σεπτὴν Κάραν καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἀντιπροσωπείας, τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Γραμματείας ἐπὶ τῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν κ. Λόγκ καὶ τοῦ πρωθιερέως τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου τῆς Βενετίας κ. Σκάρπα, ὁ ὁποῖος ἦτο ὑπεύθυνος διὰ τὴν φύλαξιν τῆς τιμίας Κάρας εἰς τὴν Βενετίαν.

Τὴν Τιμίαν Κάραν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου, ἡ ὁποία εἶναι κεκλεισμένη ἐντὸς χρυσοποικίλου θήκης σχήματος ὀρθοδόξου ἀρχιερατικῆς μίτρας, προσεκύνησαν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος, οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται καὶ οἱ παριστάμενοι ὑπουργοί. Ἐν συνεχείᾳ ἐσηματίσθη μακρὰ πομπὴ καὶ ἡ τιμία Κάρα μετεφέρθη εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν. Τῆς πομπῆς προηγούντο 4 μοτοσυκλεττισταί. Τοῦ ἀνοικτοῦ αὐτοκινήτου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὕρισκετο ὁ ἐπίσκοπος κ. Ὀλιβόττι κρατῶν τὴν Τιμίαν Κάραν καὶ ἔχων ἀριστερὰ τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κισάμου καὶ Σελίνου

Ἡ λειψανοθήκη ἐντὸς τῆς ὁποίας φυλάσσεται ἡ τιμία Κάρα τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου.

κ. Εἰρηναῖον, προηγεῖτο τὸ αὐτοκίνητον τὸ φέρων τὴν ἀντιπροσωπεῖαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης, ἠκολούθει δὲ τὸ αὐτοκίνητον τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Χρυσόστομου, ἐν συνεχείᾳ δὲ τὰ αὐτοκίνητα, ὧν ἐπέβαινον οἱ Σεβασμιώτατοι Συνοδικοὶ Σύεδροι, οἱ ὑπουργοί, ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Οἴκουμεικοῦ Θρόνου, ἡ ἀντιπροσωπεῖα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βενετίας καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσημοι.

Ἡ πομπὴ ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ ἀερολιμένος τοῦ Ἑλληνικοῦ τὴν 2 μ.μ. καὶ διασχίσασα τὴν παραλιακὴν ὁδὸν, τὴν Λεωφόρον Συγγροῦ καὶ τὰς ὁδοὺς Ἀμαλίας, Ὁθωνος καὶ Μητροπόλεως, ἔφθασεν εἰς τὸν καθεδρικὸν ναὸν Ἀθηνῶν μετὰ ἡμίσειαν ὥραν.

Ἐξωθεν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ παρέλαβε τὴν Ἁγίαν Κάραν ὁ πρωτοπρεσβύτερος αὐτοῦ αἰδεσ. Εὐάγγελος Μπρονόρης, ὁ ὁποῖος τὴν μετέφερεν ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ ἐναπέθεσε ταύτην ἐπὶ εἰδικῶς κατασκευασθέντος βάρου πρὸ τῆς Ὠραίας Πύλης, κεκαλυμμένου διὰ πορφυροῦ ὑφάσματος. Πέριξ τῆς Ἁγίας Κάρας κατέλαβον θέσεις τέσσαρες βρακοφόροι φρουροὶ ἐκ Κρήτης.

Μετὰ ταῦτα, χοροστατοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομου, παρόντων τῶν Σεβ. Συνοδικῶν, ἐτελέσθη εἰδικὴ Ἀκολουθία ἐπὶ τῇ ἐπανακομιδῇ τῆς τιμίας Κάρας τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου, μετὰ τὸ πέρασ τῆς ὁποίας ὁ Μακαριώτατος ἐξεφώνησεν ἐμπνευσμένον λόγον, ἐξιστορήσας ἐν ἀδραῖς γραμμαῖς τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ἀποστόλου Τίτου. Ὁ λόγος τοῦ Μακαριωτάτου ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Δεῦρο Ἀπόστολε ἄγιε, στήθι μεθ' ἡμῶν, ἐπισφραγίζων τὸν ὕμνον καὶ προεξάρχων τῆς πανηγύρεως».

Πανήγυρις καὶ εὐλαβῆς συναγερομὸς καὶ ὕμνοι ἐν τῇ Ἀποστολοβαδίστῳ πόλει ἡμῶν, λιτανεῖαι ἱερῶν, παρατάξεις θριάμβου καὶ κοινὴ ψυχοσωτήριος κατάνυξις.

Καὶ τῶν ἐκδηλώσεων τούτων τίς ἡ αἰτία; Μετακομίζεται ἐκ τῆς ξένης ἢ σοφῆ καὶ Πνεύματος Ἁγίου πλήρης Κάρα Τίτου τοῦ περιφανοῦς Ἀποστόλου τῆς πίστεως, ἀργύρηνος ἄλλοτε ἐπὶ αἰῶνας φυλασσομένη καὶ ἐν μεγαλοπρεπεῖ ἐπωνύμῳ ἐν Κορήτῃ Ναῶ τέθησανορισμένη καὶ ἐπὶ μακρὰ ἔτη τοῦς πνευματικοῦς ποταμοῦς ἐπὶ τὸ εὐσεβὲς αὐτοῦ ποίμνιον ἐπομβροῦσασα Κάρα, ἐκ τῆς βαρβάρου δὲ καταστροφῆς περισωθεῖσα ἐν ὁμῶρῳ Χριστιανικῷ Κράτει, καὶ ἤδη ἐπιστρέφουσα καὶ παλιννοστοῦσα, ἐκεῖ ὅπου ἦν τὸ πρότερον ἐν τῷ νέῳ τεμένει, ὃ ἤγειρον ἡ εὐλάβεια καὶ φιλοτιμία τῶν εὐγνωμονούντων τέκνων του.

Συνηγμένοι δὲ ἤδη ἐν τῷ θεῷ τούτῳ Ναῶ ἡμεῖς, οἱ ἀξιωθέντες, πρὸς τὸ σεπτὸν τοῦτο κειμήλιον τὴν ὀφειλομένην δόξαν καὶ τιμὴν καὶ προσκόνησιν νὰ ἀπονεύωμεν κατὰ παραχώρησιν πρόσκαιρον τῶν κεκτημένων τὸ ἀναφαίρετον τοῦτο κλέος δημορῆσκων καὶ ὁμαιμόνων ἡμῶν κατὰ πνεῦμα τέκνων αὐτοῦ, δι' εὐδόξμων πνευματικῶν ἑαρινῶν ἀνθέων κατακοσμοῦμεν καὶ ραίνοντες ἐπικλείουσ ὕμνους ἀξίως αὐτῷ προσφωνοῦμεν καὶ ἐν εὐλαβείᾳ ἐπικαλούμεθα τὰς θεοπειθεῖς αὐτοῦ εὐχὰς καὶ εὐλογίας ἐπὶ τὸν γονυπετοῦντα ἐνώπιον αὐτοῦ πιστὸν λαὸν τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ τῆς φιλότατης Πατρίδος.

Δεῦρο λοιπὸν, Ἀπόστολε θεῖε Τίτε παμμίγιστε, στήθι μεθ' ἡμῶν κατὰ τὴν εὐσημον ταύτην στιγμὴν, προεξάρχων τῆς πανηγύρεως, ἀκουσον εὐμενῶς τῶν δεήσεων καὶ εὐχῶν ἡμῶν.

Λειψανοθήκην πολυτελεῶς κεκοσμημένην βλέπομεν καὶ προσκυνοῦμεν, λειψανοθήκην ὑπὲρ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ πολυτίμους λίθους ἀπαστραπτουσαν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀγιότητος τοῦ ἀνδρὸς τὰς θείας μαρμαρυγὰς.

Ἵμεῖς καὶ γεραίρει Τίτον, τὸν ἀγιώτατον καὶ θεόπνευστον Ἀποστόλον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἀποθανυμάζει τὸν παλινοστήσαντα ἀστέρα τοῦ ἐνθίου κηρύγματος καὶ ἐν χορῶ ἐφροσύνης καὶ ἐν σάλπιγγι διατόρω ὑμολογεῖ αὐτόν, ὡς τῆς Πατρίδος αὐτοῦ πρωτόθρονον, ὡς τοῦ οὐρανοβάμονος καὶ θεοκλήρουκτος Παύλου φοιτητὴν καὶ μνηθέντα παρ' αὐτοῦ τὰ θεῖα μυστήρια, ὡς ἐπιστήθιον καὶ ἀνύστακτον συνεργόν καὶ συνέκδημον αὐτοῦ, ὡς διαπύσιον κήρυκα τῆς ὑγαινούσης διδασκαλίας, ὡς καθαιρέτην εἰδώλων καὶ τῶν αἰρετιζόντων πολέμιον, τῆς Ἐκκλησίας τὸ εὐπροπέδες, τὸ μέγα τῆς μεγαλοήσων καύχημα καὶ ἐγκαλλώπισμα, ὡς ἐξ Ἐδέμ ἐξορηγίσαντα πολύροον καὶ πλουσιοδότην ποταμόν, τὸν ὡς ὑπόπτερον τὴν οἰκουμένην διαδραμόντα καὶ ἐπισκεψάμενον, ὃς εἶδε ὀφθαλμοφανῶς τῆς ἐνδόξου Ἀναστάσεως τὸ θαῦμα, τὸ μέγα τῶν ἔργων Παύλου κατόρθωμα καὶ γέωργιον, τὸ περιώνυμον τῶν αὐτοῦ καυχημάτων καλλώπισμα, τὸ κράτιστον συμπέρασμα τῶν πόνων ἐκείνου καὶ τὸ μέγα ἐν γένει τῶν Ἀρχιερέων κλέος.

Καὶ ὅτι ἐκ ρητορικῆς ὁμῆς καὶ ἀγάπης δὲν ὁμιλοῦμεν, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν λέγομεν καὶ ὁμολογοῦμεν, ὁ λόγος θὰ δείξῃ, ὅτε ἐκδιηγούμενοι, ἐν συντόμῳ, τὸν θεοφιλέστατον αὐτοῦ βίον μέλλομεν ἤδη νὰ ἐκθέσωμεν.

Ὡς οἱ τῶν μεγάλων τῆς ἱστορίας ἀνδρῶν τὸν βίον ἱστοροῦντες, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὸ εὐσκόφυλλον δένδρον τοῦ Ἀποστόλου ἡμῶν διερευνῶντες, εὐρίσκομεν αὐτοῦ μὲν τὴν καταγωγὴν καθαρῶς ἑλληνικὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν γενέθλιον πόλιν ἀνακαλύπτουμεν ἐριζούσας πέντε τὰς πόλεις: Κόρινθον, Ἰκόνιον, Ἀντιόχειαν, Ἐφεσον καὶ Τρωάδα. Ἐκ τῶν συγχρόνων πολλοὶ συγγραφεῖς, περιγράφοντες τὴν ἀποστολικὴν αὐτοῦ δρασίμ, ἀναφέρουσιν αὐτόν ὡς καθαρώς Ἕλληνα, ὡς ἐλευσθέντα μὲν εἰς τὴν πίστιν παρὰ τοῦ Ἀπ. Παύλου, διαπέσαντα δὲ ὑπὲρ πάντα ἄλλον συνοδὸν καὶ συνοδοιπόρον τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ ἐν πάσαις ταῖς εὐαγγελικαῖς ἀποστολαῖς, ἰδιαίτερος ὅμως ἐν τῇ πρώτῃ Ἀποστολικῇ Συνόδῳ, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐπεδείξατο βαθεῖαν τῶν Γραφῶν γνώσιν, τόλμην καὶ σταθερότητα καὶ παρησῖαν γνώμης. Κατὰ τὴν τρίτην Ἀποστολικὴν περιουσίαν του ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Ἀπόστολος Παῦλος παρέλαβεν αὐτόν ὡς συνοδοιπόρον καὶ συνέκδημον, ὅτε ἀνεδείχθη δεξιὸς αὐτοῦ βραχίον καὶ μάλιστα ἐν Ἐφέσῳ μὲν πρῶτον καὶ ἐν Κορίνθῳ ὑστερον, ὅπου ἐθωμάσθη τὸ ἀδειλίαν, ἡ εὐστοφία, τὸ συμβιβαστικὸν πνεῦμα, ἡ ρητορικὴ ἰκανότης καὶ ὁ φλογερὸς αὐτοῦ ζῆλος ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τῆς πίστεως, ἐπονομασθεῖς τότε ὡς ἀδάμας ἀνακτίτης καὶ ὡς συμνήτης ἄριστος.

Τὰς ἀρετὰς ταύτας τοῦ σήμερον ὑμνουμένου, μετὰ χαρᾶς καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἀκράτου περιγράφει ὁ θεῖος διδάσκαλος του ἐν τῇ δευτέρῳ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ αὐτοῦ καὶ τοὺς λόγους τούτου παραθέτομεν ὡς ἀποτελοῦντας τὸν αἰώνιον ἔπαινον τοῦ ὑμνουμένου Ἀποστόλου Τίτου.

«Ἐπὶ τῇ παρακλήσει ἡμῶν περισσοτέρως μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ Τίτου, ὅτι ἀναπέπαιται τὸ

πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν» ὅτι εἶ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκώχημαι, οὐ κατησχύνθη, ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλάλησαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἐπὶ Τίτου ἀλήθεια ἐγενήθη, καὶ τὰ σπλάγγνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἔστιν, ἀναμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν. Χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν» (Β' Κορ. 7, 13-16).

Τὰ σπλάγγνα ὅμως τοῦ Παύλου δὲν ἀνεπαύθησαν, ὅτε ἐπεχείρησε τὴν δι' ὁράματος ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἀποστολήν εἰς Μακεδονίαν, διότι ἐκ παρεξηγήσεως εἶχε στερηθῆ πρὸς καιρὸν τῆς μετ' αὐτοῦ συνεργασίας. Ἀποστέλλεται ὁ Τίτος καὶ ἀδῖς εἰς Κόρινθον (Β' Κορ. 8, 23). Ἡ περιφανὴς ἐπιτυχία τοῦ συνεργοῦ τούτου Ἀποστόλου ἐν Κορίνθῳ, δίδει καὶ πάλιν ἀφορμὴν εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ ἐγκωμιάσῃ αὐτόν καὶ γράφων πρὸς Κορινθίους, καλεῖ αὐτόν «κοινωνόν του καὶ συνεργόν καὶ Ἀπόστολον Χριστοῦ καὶ δόξαν τῶν Ἐκκλησιῶν».

Τοιοῦτος ὁ ἔξοχος μαθητὴς, περιφανὴς Ἀπόστολος, ἀκάματος συνοδοιπόρος καὶ ἀφανὴς συνεργάτης, οὕτως ὥστε ἂν δὲν ἐσώζοντο αἱ ποιμαντορικαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ διδασκάλου του, θὰ ἔμενον ἐν ἀφανείᾳ εἰς ἐκ τῶν περιφανῶν ὑπηρετῶν τοῦ Ἐδαγγελίου, περιώνυμος ἐν τῇ Κωνῆ Διαθήκῃ.

Ἐκ τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου μαθάνομεν, ὅτι ὁ Παῦλος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐν Ρώμῃ φυλακῶν, μετέβη εἰς Κρήτην μετὰ τοῦ ὑμνουμένου σήμερον ἀγαπητοῦ μαθητοῦ Τίτου, καὶ περιώδευσε, ὡς γράφει, τὴν νῆσον «κατὰ πόλιν» (2, 5) καὶ πρὸς διάδοσιν καὶ στερέωσιν ἐν τῇ πίστει τῶν νεοφύτων, ἀφήκε τὸ ἡγαπημένον τέκνον, τὸν Τίτον. Ὁ ζηλωτὴς οὗτος Ἀπόστολος συνήνησεν εἰς τὰς πόλεις κυρίως πολυαριθμους ἐχθροὺς, πρὸ πάντων Ἰουδαίους, ὅτινες ἦσαν πολυάριθμοι ἐν τῇ πρωτευούσῃ: «Εἰσὶ γὰρ πολλοὶ, γράφει ὁ Ἀπ. Παῦλος, ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς, οὓς δεῖ ἐπιστομίζεω, ὅτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι διδάσκοντες ἂ μὴ δεῖ, αἰσχρῶ κέρδους χάριν» (Τίτ. 1, 10).

Ἐκτοτε ἐν ἀφανείᾳ παραμένει ἡ εὐαγγελικὴ δρασίμ τοῦ πνευματικοῦ τούτου τῆς Χριστιανικῆς Κρήτης καὶ ἐν τῇ πόλει τῆς Γορτύνης πῆξαντος τὴν Μητρόπολιν του, ἀξίου ποιμενάρχου τῆς ποιμνῆς τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖ ἀνεπαύθη τὸ γήϊνον αὐτοῦ σῶμα ἐν μεγαλοπρεπεῖ Ναῶ, ὁπόθεν μετὰ τὰς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναφερομένας βαρβαρικὰς ἐπιδρομὰς, μετεκομίσθη ἐν εὐλαβείᾳ καὶ ἐναπετέθη ἐν τῇ ἐν Βενετία Ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Μάρκου. Ἡ Ἐκκλησία ἡ Ὀρθόδοξος, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν του, ὁμοθυμῶς ἀνεκήρυξεν αὐτόν ὡς τὸν διασημότερον τῶν ἁγίων καὶ ὥρισε νὰ ἐορτάζεται ἡ ἁγία αὐτοῦ μνήμη καθ' ἕκαστον ἔτος τῇ 25ῃ Αὐγούστου.

Μακρὸς ἴσως διὰ τὴν εὐσημιον ταύτην ἡμέραν ὁ διὰ τὸν περιφανῆ τούτου Ἀπόστολον τῆς Ἐκκλησίας ταπεινὸς μου λόγος. Ἀλλὰ θὰ μοὶ ἐπιτραπῆ νὰ προσθέσω ὀλίγον ἔτι, διότι φρονῶ, ὅτι εἰς τὴν συνέχειαν

τοῦ λόγου δίδει εἰς ἡμᾶς ἀφορμὴν ἐν μνημεῖον αἰώνιον, ἢ διαθήκη Παύλου τοῦ οὐρανοβάμονος Ἀποστόλου, πρὸς τὸν μαθητὴν καὶ συνεργὸν αὐτοῦ καὶ συν-ἐκδημον, τὸν σήμερον ὑμνούμενον καὶ προσκυνούμενον Τίτον. Ἡ ἐπιστολιμαία αὕτη διαθήκη περιέχει κανόνας καὶ ὁδηγίας τοῦ πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφονται καὶ διοικεῖν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ποιμαίνειν τὸ ποίμνιον. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἀναλύσωμεν τὸ περιεχόμενον, ἀλλὰ κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ ἀναφέρωμεν πρὸς ὑμᾶς μίαν παράγραφον τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστολῆς, ἐν τῇ ὁποίᾳ παραγράφῳ περιλαμβάνεται καὶ συνοψίζεται ἢ τε δογματικὴ καὶ ἢ ἠθικὴ διδασκαλία τῆς Χριστιανικῆς πίστεως ἡμῶν. Ἡ παράγραφος αὕτη ἐτιμῆθη ὑπὸ τῆς ἀρχαίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ κατέστη ὕμνος ψαλλόμενος ἐν αὐτῇ κατὰ τὰς πρωτογόνους τότε ἱεροπραξίας. Εἶναι ἡ ἐξῆς:

«Τέκνον Τίτε, ἐπεφάνη ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀσθησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσῃται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας καὶ καθαρῶσι ἑαυτῶν λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων» (Τίτ. 2, 11).

Ἀπόστολε ἄγε Τίτε, ὁ ἀγιάζων ἡμᾶς σήμερον διὰ τῆς σωματικῆς Σου παρουσίας, πρόσβευε πρὸς τὸν Κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν ὑπὲρ τοῦ περιωνκλούοντος σήμερον τὸ σκῆνωμά Σου φιλοχρίστου λαοῦ ἡμῶν, ἵνα ἔχη καὶ διατηρῇ τὴν χάριν τὴν σωτήριον πᾶσιν ἀνθρώποις. Ἀ μ ἡ ν.

Μετὰ ταῦτα ἡ τιμία Κάρα τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου ἐξετέθη εἰς λαϊκὸν προσκύνημα ἀπὸ τῆς 6ης μ.μ., τὴν δὲ ἐπομένην ἡμέραν ἀπὸ τῆς 6. π.μ. -4 μ.μ. Πλήθη πιστῶν προσῆλθον εἰς τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν Ἀθηνῶν καὶ προσκύνησαν μετ' εὐλαβείας καὶ καταλύξεως τὴν τιμίαν Κάραν, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων — ἰδίως εὐσεβεῖς γυναῖκες — ἀφιέρωσαν τιμαλφῇ.

Τὸ Σάββατον, 14 Μαΐου, τὴν 5ην μ.μ. ὁ λαὸς τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν προέπεμψε μετὰ μεγάλην θρησκευτικὴν συγκίνησιν τὴν Τιμίαν Κάραν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου, πρώτου Ἐπισκόπου τῆς Κρήτης καὶ προστάτου αὐτῆς. Ἡ μεταφορὰ τῆς Ἁγίας Κάρας ἐγένετο ἐν πομπῇ μέχρι τῆς ἀποβάθρας Δέλτα Φαλήρου ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν, ὅπως καὶ κατὰ τὴν μεταφορὰν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Ἑλληνικοῦ μέχρι τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν ἀποβάθραν Δέλτα Φαλήρου ἀνέμενε τὸ ἀντιτορπιλικὸν τοῦ Βασιλικοῦ Στόλου «Δόξα». Μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν κεκανονισμένων τιμῶν ἐγένετο ἡ ἐπιβίβασις ἐπὶ τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ, τὸ ὁποῖον ἀπέπλευσεν δι' Ἡράκλειον Κρήτης. Εἰς τὰς ἀντιπροσωπείας, αἱ ὁποῖαι συνώδευσαν τὸ τίμιον λείψανον ἀπὸ Βενετίας

μέχρις Ἀθηνῶν, προσετέθη καὶ ἡ ἀντιπροσωπεία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Συνέδρων Ἡλείας κ. Γερμανοῦ, Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Μεθοδίου, Μαρωνείας κ. Τιμοθέου καὶ Παροναξίας κ. Ἐπιφανίου. Εἰς τὰς ἐν Κρήτῃ ἑορταστικὰς ἐκδηλώσεις συμμετέσχον ἐκ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος, Δημητριάδος κ. Δαμασκηνός, Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου κ. Τίτος καὶ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας. κ. Στέφανος.

Αἱ ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Κρήτης ἑορταστικαὶ ἐκδηλώσεις ἐπὶ τῇ ἐπανακομιδῇ τῆς τιμίας Κάρας τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου διεξήχθησαν μετὰ μεγαλοπρεπείας, συμφώνως τῷ ἐπισήμῳ προγράμματι. Ἡ παράδοσις τῆς τιμίας Κάρας τοῦ πρώτου ἐπισκόπου καὶ προστάτου τῆς Κρήτης ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης ἐγένετο τὴν 15 Μαΐου 1966 εἰς τὴν ἐν Ἡρακλείῳ Πλατεῖαν Λιμεναρχείου ἐντὸς κατανυκτικῆς ἀτμοσφαιρας.

Κατὰ τὴν παράδοσιν ἀνεπέμφθη δέησις καὶ ἀντηλλάγησαν προσφωνήσεις μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου κ. Ὀλιβόττι καὶ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἡρακλείου κ. Εὐγενίου. Ἐπηκολούθησε λιτάνευσις τῆς Τιμίας Κάρας διὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ μέχρι τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Τίτου, ὅπου ἐγένετο πανηγυρικὴ ἀρχιερατικὴ Λειτουργία. Μαθηταὶ καὶ μαθήτριά τῶν σχολείων τῆς πόλεως ἔρραινον μετὰ ῥοδοπέταλα καὶ δάφνας τὰς ὁδοὺς ἐκ τῶν ὁποίων διήλθεν ἡ πομπή.

Τὴν μεσημβρίαν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἡρακλείου κ. Εὐγένιος παρέθεσε γεῦμα πρὸς τιμὴν τῆς ρωμαιοκαθολικῆς ἀντιπροσωπείας, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἀντηλλάγησαν προτάσεις. Ἡ πρόποσις τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Σεβασμ. Μητροπολίτου Ἡλείας κ. Γερμανοῦ ἔχει ὡς ἐξῆς:

Σεβασμιώτατε καὶ λίαν μοι ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ
Ἀδελφὲ Ἁγίε Κρήτης Κε Εὐγένιε,
Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι,
Ἀξιότιμοι Κοι Ὑπουργοί,
Ἐντιμώτατοι Ἀρχοντες τοῦ λαοῦ τῆς Κρήτης,
Ἀγαπητὴ δμήγυρι,

Γεγονὸς ὑψίστης χριστιανικῆς σημασίας συνεκέντρωσεν ὅλους ἡμᾶς εἰς τοῦτον ἐδῶ τὸν χρόνον. Προσῆλθομεν διὰ νὰ ὑποδεχθῶμεν τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες πλήρεις εὐλαβείας συνώδευσαν τὴν τιμίαν Κάραν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου, διὰ νὰ τὴν ἀποδώσουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης καὶ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ἅγιος Τίτος, μαθητὴς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὑπῆρξεν ὑπόδειγμα ἁγίου Ποιμενάρχου, ἀπὸ τοῦ 58 μ.Χ. ὅτε ἐχειροτονήθη ὑπὸ τοῦ οὐρανοβάμονος Παύλου εἰς Ἐπίσκοπον Κρήτης, μέχρι τοῦ 105, ὅτε ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον.

Ἐμπνευστὴς καὶ διδάσκαλος τοῦ Ἀποστόλου

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος προχωρῶν πρὸς τὸ ἀεροσκάφος διὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὴν Τιμίαν Κάραν τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου.

Ο ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Χ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ

Τὴν 26ην Ἰανουαρίου 1956 ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν, πρωτοστατούντων τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῆς Ἀκαδημίας, προέπεμψεν ἐν θλίψει βαθυτάτῃ μετὰ τῶν προσηκουσῶν τιμῶν εἰς τὴν ἄλλην ζώην, τὴν αἰώνιαν, τὸν ἀείμνηστον καθηγητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ Ἀκαδημαϊκὸν Γρηγόριον Παπαμιχαήλ, ἐν ἑκ τῶν μεγατίμων τέκνων, ἅτινα ἀνέδειξεν ἡ «Ἰμερτὴ» Λέσβος, τὸν ἔξοχον ἄνθρωπον, τὸν χρηστὸν πολίτην, τὸν ὑπέροχον πατριώτην, τὸν σοφὸν ἐπιστήμονα, τὸν βαθυνούστατον θεολόγον, τὸν ἀκάματον ἐργάτην τοῦ πνεύματος, τὸν ἑραστὴν παντός καλοῦ καὶ ωραίου, ὁ ὁποῖος μετὰ μακρὰν γόνιμον καὶ ἐξόχως φωτεινὴν ἐπιστημονικὴν σταδιοδρομίαν ἐγκατέλειψε τὸν κόσμον καὶ μετέστη ἐκ τῶν φθαρτῶν εἰς τὰ ἀφθαρτα καὶ ἐκ τῶν προσκαιρῶν εἰς τὰ αἰώνια.

Ἦρεμος καὶ γαλήνιος, ὡς ἔζησεν, ἔκλεισεν ἡρέμα τοὺς ὀφθαλμούς του τὸ ἑσπέρας τῆς 25ης Ἰανουαρίου ἐν μέσῳ τῆς στοργῆς φιλάτων προσώπων καὶ παρέδωκεν ἐν πάσῃ χριστιανικῇ γαλήνῃ τὴν ψυχὴν εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ, καταλιπὼν εἰς ἡμᾶς μνήμην ἀγαθὴν, ὄνομα τίμιον, (τ ο ὕ ἐ κ δ ι η γ ἡ σ α σ θ α ι ἐ π α ῖ -

τίτου ὑπῆρξεν ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, ὁ Ρωμαῖος πολίτης, μετὰ τὴν ἀκλόνητον καὶ βαθεῖαν πίστιν, ὅστις ἐσκόρπισε τὸ φῶς τῆς Χριστιανοσύνης εἰς τὰ πέρατα τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου, καὶ τοῦ ὁποῖου αἱ θαυμάσιαι ἐπιστολαὶ ἀποτελοῦν ἀνεκτίμητον ψυχικὴν βακτηρίαν διὰ τὸν Χριστιανισμόν.

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐδίδαξε καὶ ἐνέπνευσε τὸν ἅγιον Τίτον, καὶ οὕτως ἐχάρισεν εἰς τὴν Κρήτην καὶ ὀλόκληρον τὸν χριστιανικὸν κόσμον ἕνα Ἐπίσκοπον ἅγιον μετὰ ἀκτινοβολίαν περιλάμπρον.

Ἡ Ρώμη ἀποδίδει σήμερον εἰς τοὺς Ὁρθοδόξους Ἕλληνας χριστιανούς καὶ εἰς τὴν γῆν τῆς Κρήτης τὸν προσφιλέτην Ἅγιον, τὸν προστάτην καὶ φύλακα εἰς τὰς κοισίμους ὥρας, τὸν ὁδηγητὴν εἰς τὰς στιγμὰς τῆς περισυλλογῆς. Καὶ εἰς τὸν Ἅγιον ἀποδίδεται ἡ χώρα, τὴν ὁποῖαν διηκόνησεν, ἠγάπησεν, ἐξύψωσε καὶ ἐπερσάτευσεν.

Ἡ ἐπιστροφή τῆς τιμίας Κάρας τοῦ Ἀποστόλου Τίτου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἀποτελεῖ πράξιν βαθυτάτου χριστιανικοῦ περιεχομένου, καὶ τῆ Ὁρθοδοξία τῆς Ἑλλάδος βαθύτατα ἐκτιμᾷ τὴν ωραίαν ταύτην πρωτοβουλίαν τοῦ Ἁγίου Πατρὸς Πάπα Ρώμης, εἰς τὴν ὁποῖαν ὀφείλομεν καὶ τὴν ἱεράν συγκλήτην ὑπὸ τῆς ὁποίας πάντες διακατεχόμεθα κατὰ τὴν ἱεράν ταύτην στιγμὴν.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς ἡμετέρας ταπεινότητος, ἐκπροσώπου Ἀδότης, ἐκφράζει θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς τὴν Ἀδοτὸν Ἀγιότητα τὸν Πάπαν Παῦλον τὸν Στ', τὸν Πατριάρχην καὶ Καρδινάλιον τῆς Βενετίας Ὑρβανί, τὸν Ἐπίσκοπον Βενετίας

ν ο υ ς), ὄνομα, τὸ ὁποῖον θὰ λάμπη ἔσσει «Ὑπερ χρυσίον καὶ τοπάζιον», διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν ωραίαν ἔκφρασιν τῆς Βίβλου.

Δὲν θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ πλέξωμεν ἐγκώμιον εἰς τὸν ἐκλιπόντα πολύκλαυστον Καθηγητὴν, διότι τοῦτο ἄλλοι θὰ πράξωσιν.

Ἡμεῖς, σχόντες τὸ εὐτύχημα νὰ σπουδάσωμεν τὴν θεολογίαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ μέριμναν καὶ ὡς ἐκ τούτου γνωρίσαντες περισσότερον ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν ἄνδρα καὶ ἀκούσαντες πολλὰ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ περὶ τῆς βιοτῆς αὐτοῦ, θὰ ἐξιστορήσωμεν κατωτέρω, ὅση ἡμῖν δύναμις, τὰ κατὰ τὴν ζώην καὶ τὴν δρᾶσιν αὐτοῦ ὡς θεολόγου ἐπιστήμονος ἐν τε τῇ Ρωσίᾳ, τῇ Αἰγύπτῳ καὶ Ἑλλάδι.

Ὁ Γρηγόριος Παπαμιχαήλ ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Ἰππεῖος τῆς νήσου Λέσβου τὴν 17ην Νοεμβρίου 1874. Οἱ γονεῖς του ὀνομάζοντο Χριστοφόρος καὶ Αἰκατερίνη. Τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἤκουσεν εἰς τὴν γενετήριάν του. Πρῶτος διδάσκαλος αὐτοῦ ἐγένετο ὁ πατήρ του, ὁ ὁποῖος κατὰ σύμπτωσιν ὑπηρέτει τότε ὡς ἑλληνοδιδάσκαλος εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου του.

Ολινολλί καὶ τὴν συνοδείαν αὐτοῦ, εὐχομένη αὐτοῖς πᾶν ἀπὸ Κυρίου ἀγαθόν.

Συγχαίροντες ἐγκαρδίως τῷ Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Κρήτης, Ὑπερτίμῳ καὶ Ἐξάρχῳ Εὐδοπίης κ. Εὐγενίῳ καὶ τῇ περὶ Αὐτὸν Ἐπαρχιακῇ Συνόδῳ Κρήτης, εὐχόμεθα Αὐτοῖς, ὅπως Κύριος ὁ Θεός, προσβείας τοῦ πρώτου Ἐπισκόπου Κρήτης ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου, χαρίζηται ὀγιεῖαν ἀστεμφῆ, δυνάμεις πνευματικὰς καὶ σωματικὰς πρὸς συνέχισιν τῆς λίαν καρποφόρου καὶ θεοφιλοῦς Αὐτῶν ποιμαντορίας, τῷ δὲ εὐλαβεῖ Κλήρῳ καὶ τῷ εὐσεβεῖ λαῷ τῆς Μεγαλονήσου ἐπιδραφίλευσιν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου καὶ πᾶν ἀγαθόν.

Ἡ ἀπόδοσις τῆς τιμίας Κάρας τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου Τίτου, τοῦ «γνησίου τέκνου κατὰ κοινήν πίστιν» καὶ ἀφωσιωμένου συνεργάτου τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης ἐξετιμήθη δεόντως ὑπὸ τοῦ εὐσεβοῦς ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπανηγύρισε τὸ γεγονός αὐτὸ καὶ διεδήλωσε τὰ δονούντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἱερά συναισθήματα εὐλαβείας καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν Ἀπόστολον καὶ πρῶτον Ἐπίσκοπον τῆς Κρήτης ἅγιον Τίτον.

«Τοῦ Παύλου συνέκδημος καὶ μαθητὴς γεγονώς, τὴν Κρήτην κατηύγασας, τίτε Ἀπόστολε, τῇ αἴγλῃ τῶν λόγων σου. Ὡς οὖν ταύτην ἐρρύσω σκότους τῆς ἀσεβείας, οὕτω καὶ νῦν τοὺς πόθῳ Σε τιμῶντας, παμμάκαρ, ὡς ἔχων παρρησίαν πολλήν, ρῦσαι παντὸς πειρασμοῦ».

T. K.

Μικρὸς τὴν ἡλικίαν ἀπεστάλη ὑπὸ τῶν γονέων αὐτοῦ πρῶτον εἰς τὴν Μυτιλήνην καὶ εἶτα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πλησίον τοῦ ἐκεῖ θεοῦ τοῦ ἱατροῦ Προκοπίου Παπαμιχαήλ, παρὰ τῷ ὁποίῳ παρέμεινε ἐπὶ μικρὸν. Διαφωνήσας δὲ πρὸς αὐτόν, ἐπιμένοντα νὰ σπουδάσῃ τὴν φαρμακευτικὴν, ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα παρ' ἑτέρῳ συγγενεῖ αὐτοῦ, τῷ Διακόνῳ Βαρθολομαίῳ, ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὁποίου τελῶν ἐφοίτησεν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Σταυροῦ. Ἐκεῖ ἠτύχησε νὰ ἔχῃ ὡς καθηγητὴν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸν τότε λαϊκὸν ἀκόμη Χρυσόστομον Παπαδόπουλον, τὸν μετὰ ταῦτα Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος ἐξετίμησεν ὄλως ἰδιαιτέρως τὸν μικρὸν μαθητὴν του διὰ τὴν ἄκραν αὐτοῦ ἐπιμέλειαν καὶ φιλομάθειαν. Ὅταν βραδύτερον ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Γερασίμου ἢ Θεολογικῆ Σχολῆ τοῦ Σταυροῦ ἠγαγκάσθη νὰ διακόψῃ τὴν λειτουργίαν τῆς διὰ λόγους οικονομικούς, ὁ Γρηγόριος Παπαμιχαήλ ἀνεχώρησεν ἐξ Ἱεροσολύμων καὶ ἦλθεν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν του πρῶτον μὲν εἰς τὴν Μυτιλήνην, ὕστερον δὲ εἰς τὸ Γυμνάσιον τῆς Σάμου. Εἶτα μεταβάς καὶ αὖθις εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐνεγράφη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης, ἐξ ἧς καὶ ἀπεφοίτησε.

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν θεολογικῶν του σπουδῶν μετέβη εἰς τὴν Σόφιαν τῆς Βουλγαρίας, ὅπου εἰργάσθη φιλοτίμως ἐπὶ μίαν διετίαν ὡς διδάσκαλος ἐν τῷ σχολεῖῳ τῆς αὐτοῦ Ἑλληνικῆς Παροικίας, ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς τὴν Ρωσίαν, ὅπου ἤκουσεν ἀνώτερα μαθήματα εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν τῆς Πετρούπολεως, λαβὼν τὸ θεολογικὸν δίπλωμα. Βραδύτερον μετὰ εὐδοκίμων σπουδῶν ὑπέβαλεν ὡς ἐναίσιμον διατριβὴν περισπουδάστον καὶ πρωτότυπον μελέτην με θέμα «Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης», ἣτις κριθεῖσα ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐκ καθηγητῶν ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου, ὅτε ἤξιώθη νὰ λάβῃ τὸν ἐπίσημον τίτλον τοῦ «Magister Theologiae». Εἰς τὴν ἐν λόγῳ μελέτην, ἣν ἐξέδωκε τύποις ἀργότερον μετὰ δευτέραν ἐπεξεργασίαν, προσέθηκε μακρὰν εἰσαγωγὴν, ἐν ἣ πραγματεύεται περὶ τῆς σημασίας τῆς ἡσυχαστικῆς κινήσεως τοῦ ἰδ' αἰῶνος, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς θεωρίας τοῦ I. Τρόιτσκυ καὶ τοῦ Θ. Οὐσπένσκη, ἀναπτύσσει τὴν ἐννοίαν τῆς «ἀσκήσεως», τῆς «ἡσυχίας» καὶ τοῦ «μυστικισμοῦ» καὶ καθορίζει τὴν θέσιν τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ καὶ τὴν σημασίαν αὐτοῦ ἐν τῇ ἡσυχαστικῇ κινήσει, εἰς τὸ τέλος δὲ περιλαμβάνει εὐρεῖαν κριτικὴν ἀνάλυσιν τῶν πηγῶν τῆς συγγραφῆς, ὡς καὶ πλήρη βιβλιογραφίαν τοῦ θέματος, εἰς δὲ τὸ κύριον ἔργον ἐκθέτει τὸν βίον καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν σκοτεινὴν ἱστορίαν τῶν ἡσυχαστικῶν ἐρίδων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ, ἀφορμὴν εἰς τὰς ὁποίας, ὡς γνωστὸν, ἔδωκεν ἢ ἐπίθεσις τοῦ ἐξ Ἰταλίας ἐλθόντος εἰς τὸ Βυζάντιον οὐνίτου μοναχοῦ Βαρ-

λαμ ἐναντίον τῶν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει ἐφησυχάζοντων μοναχῶν καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον προσεχώρησαν ἀτυχῶς πολλοὶ τῶν Βυζαντινῶν, καὶ περιλαμβάνει πλήρη εἰκόνα τῶν ἡσυχαστικῶν ἐρίδων μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, θριαμβεύσαντος τῶν ἀντιπάλων του καὶ ἐν τέλει ἐκθέτει τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ἡσυχασμοῦ ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἀποκαθιστᾷ τὸν δεινῶς παρεξηγηθέντα καὶ μεγάλως ἀδικηθέντα ἔξοχον ἄνδρα καὶ διαπρεπῆ ἱεράρχην τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν.

Περὶ τοῦ ἔργου τούτου ἐγράφησαν πολλαὶ εὐμενεῖς κρίσεις ὑπὸ ἐπιφανῶν ἐπιστημόνων, ξένων καὶ ἡμετέρων. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐν Ρωσίᾳ διαμονῆς του, ὁ Γρ. Παπαμιχαήλ, φοιτητῆς ὢν, διεξήγαγε σπουδαῖον δημοσιογραφικὸν ἀγῶνα εἰς τὴν ρωσικὴν γλῶσσαν, μὲ πρωτοφανῆ μαχητικότητα πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος σφοδρῶν ἐπιθέσεων τοῦ ρωσικοῦ τύπου καὶ ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν δικαίων τῆς Μακεδονίας, ἀγωνιζομένης τότε διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ διπλοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας τῶν Τούρκων καὶ τῶν Βουλγάρων, ἐλέγξας διὰ δριμείας καὶ εὐθαρσοῦς γλώσσης καὶ δι' ἀκαταμαχῆτων ἐκ τῆς ἱστορίας ἐπιχειρημάτων, ὡς ἐντελῶς ἀδικαιολόγητον τὴν βουλγαρικὴν προπαγάνδαν, ἣτις διὰ τῆς κακοποιῶν δράσεως τῶν Κομιτάτων τῆς ἐλυμαίνεται ὀλόκληρον τὴν ἑλληνικὴν Μακεδονίαν. Τότε διὰ πρώτην φοράν ἀπεκαλύφθη ἡ δύναμις τοῦ δημοσιογραφικοῦ καλάμου τοῦ νεαροῦ Ἑλληνοσ φοιτητοῦ καὶ αἱ ἄλλαι συγγραφικαὶ αὐτοῦ ἱκανότητες.

Τὸ 1905 ἐνυμφεῦθη εἰς Ταϊγάνιον τὴν Καλλιόπην Νομικοῦ, θυγατέρα πλουτοῦ ὁμογενοῦς τῆς Ρωσίας, ἔλκουσαν τὴν καταγωγὴν τῆς ἐκ τῆς νήσου Θήρας, καὶ ἀμέσως μετέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου διωρίσθη καθηγητῆς παρὰ τῇ ἐκεῖ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Σταυροῦ, συνθεθεῖς στενωῶς καὶ συνεργασθεῖς μετὰ τῶν τότε ἀρχιμανδριτῶν καὶ διαπρεπῶν θεολόγων Μελετίου Μεταξάκη Ἀρχιεραμαματέως τῆς Ἱ. Συνόδου καὶ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου διδάσκαντος τότε παρὰ τῇ αὐτῇ Σχολῇ, οἵτινες ἠγωνίζοντο διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν τοῦ Πατριαρχείου κατὰ τὴν τότε ἐκραγεῖσαν πατριαρχικὴν κρίσιν ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ Δαμιανοῦ, χωρὶς βεβαίως νὰ ἐπιτευχθῇ τι. Μετὰ διετίαν προσεκλήθη εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Φωτίου, διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν δύο περισπουδάστον περιοδικῶν τοῦ Πατριαρχείου, τοῦ μηνιαίου θεολογικοῦ «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» καὶ τοῦ ἐβδομαδιαίου «Πάνταινος». Ἀμφότερα τὰ περιοδικὰ ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος ἀνήγαγεν ὁ Γρ. Παπαμιχαήλ εἰς μεγάλην περιωπὴν, διότι εἰς αὐτὰ ἤρχισαν νὰ δημοσιεύωνται πλεῖστα ὅσα ἄξια λόγου μελετήματα καὶ ἄρθρα ἐπὶ θεμάτων ἐκκλησιαστικῶν, ἡθικῶν, ἀγιολογικῶν, ἱστορικῶν, πατρολογικῶν, ἐρμηνευτικῶν, κτηρητικῶν, λατρείας, κοινωνιολογικῶν, ἐορτικῶν, ἐπίσης δὲ καὶ κριτικαὶ καὶ βιβλιογραφικὰ σημειώματα, ἅτινα ἔφερον τὴν σφραγίδα τῆς ἐπιστήμης καὶ τὸ κύρος τῆς προσωπικότητος τοῦ διευθυντοῦ καὶ ἄλλων ἐξόχων ἐπιστημόνων.

Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ Γρ. Παπαμιχαὴλ ἔμεινε περὶ τὰ 10 ἔτη (1908-1918). Ἡ περίοδος αὕτη ἀπέτελεσε τὸν «χρυσὸν αἰῶνα» ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς πνευματικῆς ἀκμῆς καὶ τῆς θεολογικῆς ἀνθήσεως, οὐ μόνον διὰ τὸ ἐκεῖ Ἑλληνικὸν Ὀρθόδοξον Πατριαρχεῖον, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν παλαιὰν καὶ ἱστορικὴν πόλιν, ἥτις εἰς τοὺς παλαιούς χριστιανικούς χρόνους ὑπῆρξεν ἐν ἀπὸ τὰ περιβλεπτά κέντρα τῶν θεολογικῶν Γραμμάτων. Διότι ἐκεῖ, ὅπου πρὶν ἐβασίλευεν ἡ παντελής ἀγνοία, ὕψωσεν ὁ ἀείμνηστος μὲ τὸν κάλαμόν του ἕνα ἀληθινὸν πνευματικὸν φάρον μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε νὰ ἐπανακτῆσθῇ ἐν τινι μέτρῳ τὴν παλαιὰν πνευματικὴν αἴγλην τῆς εἰς τοὺς διεθνεῖς ἐπιστημονικούς κύκλους ἡ τόσον καταπεσοῦσα πνευματικῶς παλαίφατος καὶ ἐνδοξος αὕτη πόλις. «Ὅλοι οἱ σοφοὶ τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας εἶχον μετ' αὐτοῦ ἀλληλογραφίαν. Τεσσαράκοντα ὀλόκληροι τόμοι ἐκ δεκάδων χιλιάδων σελίδων ἐξεπηθήσαν ἀπὸ τὴν γραφεῖδά του, ὡς μαρτυρεῖ ὁ κατωτέρω δημοσιευόμενος κατάλογος τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκδοθέντων ἔργων του, κατὰ κοινὴν δὲ ὁμολογίαν ὅλου τοῦ ἐπιστημονικοῦ θεολογικοῦ κόσμου, τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθέντα τότε δύο ἐπιφανῆ περιοδικὰ τοῦ Πατριαρχείου ἀποτελοῦν εἰς τὴν δεκαετῆ ἐκείνην σειράν τῶν τόμων των ἐν ἀπὸ τὰ περικαλλέστερα μνημεῖα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τῆς Αἰγύπτου.

Τὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκδοθέντα, εἰς αὐτοτελεῖς ἐκδόσεις, συγγράμματά του, ὡς καὶ τινὰ ἄλλα, ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν ἐν Περουπόλει, Κωνσταντινουπόλει, Ἱεροσολύμοις, Ἀθήναις, Τεργέστη καὶ Σάμῳ, εἶναι ποικίλου περιεχομένου. Διότι ὁ σ., διακρινόμενος διὰ τὸ πολυμερὲς πνεῦμα καὶ τὴν ἐφεσιν αὐτοῦ πρὸς ἐξονυχιστικὴν ἔρευναν καὶ μελέτην οἰοῦντι ποτε προβλήματα, τὸ ὅποῖον ἀπησχόλει τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ὀρθόδοξον Θεολογίαν, ἠσχολήθη μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας ἐπὶ θεμάτων ἀναγομένων εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης.

Οὕτως ὁ Γρηγόριος Παπαμιχαὴλ κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐτῶν 1908—1918 ἐδημοσίευσε τὰς κάτωθι περισοῦδάστους θεολογικὰς πραγματείας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἀλλαχοῦ.

Α'. Ἐπὶ τῆς Ἀπολογητικῆς: 1) Πνευματισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς. 2) Σοσιαλισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς. 3) Σοσιαλιστικῶν εἰδώλων κατάλυσις. 4) Βουδισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς. 5) Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ. 6) Τὰ ἑωθινὰ Εὐαγγέλια. 7) Ὁ Τολστόη. 8) Ἀπολογητικὰ διδάγματα. 9) Θεοσοφία. 10) Τὸ πρόβλημα τῶν κόσμων. 11) Ἐπιστήμονες καὶ Ὁρησκεία. 12) Ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις. 13) Ὁρησκείας καὶ Ἐπιστήμης σχέσεις, ἀνατέλλοντος τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος.

Β'. Ἐπὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς: 1) Ὁ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Βιβλιοθήκης τοῦ Σερατοῦ Κώδιξ τῆς Ὀκτατεύχου. 2) Αἰγυπτιακὸς πάπυρος καὶ Ἀγία Γραφή. 3) Ἐπίδρασις τοῦ ἐθνικοῦ καὶ φυλετικοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀρχαίων Ἑβραίων ἐπὶ τὰς κυριώτερας

τοῦ βίου αὐτῶν ἐκφάνσεις. 4) Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη περὶ γάμου καὶ παρθενίας. 5) Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα τῶν Ἀγίων Γραφῶν, καὶ δὴ τῆς Κ. Διαθήκης, κατὰ τὰ πορίσματα τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης. 6) Ἡ «κοινὴ» ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐν σχέσει πρὸς τὴν τῶν Ἀγίων Γραφῶν, ὑπὸ Σ. Σομπολέβσκη (Καθηγητοῦ τῶν ἑλληνικῶν Γραμμάτων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Μόσχας) κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ ρωσικοῦ.

Γ'. Ἐπὶ τῆς Ἠθικῆς Θεολογίας: 1) Ἠθικὰ διδάγματα. 2) Ἠθικὴ ἀνθρωπολογία. Ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως. 3) Ἠθικὴ Κοσμολογία.

Δ'. Ἐπὶ τῆς Πατρολογίας: 1) Ὁ ἁγ. Γρηγόριος Παλαμᾶς, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. 2) Γρηγόριου τοῦ Παλαμᾶ κατὰ Βαρλαάμ τοῦ Καλαβροῦ «Ἀντιρρητικός». 3) Γρηγόριος Παλαμᾶς πρὸς Γρηγ. Ἀκίνδυνον. 4) «Ὁμολογία» Γρηγοῦρα.

Ε'. Ἐπὶ τῆς ἱερᾶς Ὀμιλητικῆς: Τὸ ἱερὸν κήρυγμα.

ΣΤ'. Ἐπὶ τῆς Ἱστορίας: 1) Ἱστορία καὶ ψεῦδος. 2) Ἀποκαλύψεις περὶ τῆς ρωσικῆς πολιτικῆς ἐν τῇ Ὀρθόδοξῳ Ἑλληνικῇ Ἀνατολῇ. 3) Μάξιμος ὁ Ἑλλην. 4) Ἡ ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς ΚΠόλεως ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν ἱστορία κρινομένη ὑπὸ τῶν Ρώσων. 5) Ὁ Ἡρόδοτος ὡς ἱστορικός πρὸ τῆς κριτικῆς ἐπιστήμης. 6) Ὁ περιπλανώμενος. 7) Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας κατὰ τὸν 17 αἰῶνα. 8) Σιναῖτικά. 9) Ἀβησσυνία καὶ Ὀρθοδοξία. 10) Ἑλλάδος θρίαμβος. 11) Ἑλληνικὰ προβλήματα. 12) Ὁ ἑλληνικὸς χαρακτῆρ τῆς Μακεδονίας. 13) Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Ἀλεξανδρείας.

Ζ'. Ἐπὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου: 1) Περὶ τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν. 2) Ἐκκλησία καὶ θεάτρον.

Η'. Ἐπὶ τῆς Παιδαγωγικῆς: 1) Στατιστικὴ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Ἑλληνικῶν Σχολείων. 2) Ἡ αἴσθησις τῆς ἀκοῆς ἐν τῇ Παιδαγωγικῇ. 3) Μέτρα πρὸς θεραπείαν τῆς ἀκοῆς. 4) Ὁ Πατριωτισμὸς.

Θ'. Ποικίλα: 1) Αἱ περὶ ἐνώσεως «Σκέψεις» τοῦ πρίγκηπος Μαξιμιλιανοῦ καὶ σκέψεις ἐπὶ τῶν «Σκέψεων». 2) Κατολικῶν pia desideria: Α' Ὁ Παπισμὸς καὶ οἱ Ἑλληγες. Ὁ Παπισμὸς καὶ οἱ Ρῶσοι. 3) Τὸ ἐν αὐτῷ τῷ Παπισμῷ ναύγιον τοῦ ἀλαθῆτου τοῦ Πάπα. 4) Ἡ καῦσις τῶν νεκρῶν. 5) Ἀθανάσιος Παπαδόπουλος—Κεραμεὺς (ἐπιστημονικὴ νεκρολογία). Ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον (Γῶμος—Ἀγιάσος) ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ λογοτεχνικὸν περιοδικὸν «Γράμματα» σπουδαῖα λογοτεχνήματα καὶ μεταφράσεις ἐκ τῆς Ρωσικῆς λογοτεχνίας.

Πολλὰ τῶν ἀνωτέρω συγγραμμάτων ἔτυχον εὐμενῶν κρίσεων. Διὰ τὰ δύο ὅμως ἐξ αὐτῶν, τὰ καὶ σπουδαιότερα, ὡς εἶναι «Ὁ Ἄγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καὶ Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης» καὶ «Ἐκκλησία καὶ Θεάτρον», ἐγράφησαν πολλὰ καὶ σπουδαῖα κριτικὰ εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ρωσίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας, τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ἰταλίας ὑπὸ ἐπιφανῶν ξένων καὶ ἡμετέρων ἐπιστημόνων, ὡς εἶναι: ὁ καθηγητῆς I. Σοκολάφ (Δελτίον τοῦ

(ρωσικοῦ) Ἰπουργείου Παιδείας, τεύχη Μαΐου 1913 σ. 159—186, Ἰουνίου 1913 σ. 409—429 καὶ Ἰουλίου 1913 σ. 114—139), ὁ Α. Palmieri (Revue d' Histoire Ecclésiastique 1911 No 3 σ. 593—594), ὁ Καθηγητῆς Dr Nathanael Bonwetsch (Theologische Literaturblatt 1911 ἀριθ. 24 σ. 564—563), ὁ Φίλιππος Meyer (Realenzyklopädie d. Theol. u. Kirche XVI, 599), ὁ καθηγητῆς Α. Ehrhard (Oriens Christianus τῆς Λεϊψίας τ. III, τεύχος α', 1913 σ. 146—148), ὁ Karl Ranoschek (Byzantinische Zeitschrift, Leipzig 1913, 1—2 σ. 166—171), ὁ Ph. Meyer (Theologische Literaturzeitung, Leipzig), ὁ Démétrios Asteriotis (Mercure de France τῶν Παρισίων No 469 tom cxxm, Ἰαν. 1918 σ. 152—153), ὁ Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Παπαδόπουλος (Ἐκκλ. Φάρος τ. η', 1911 σ. 70—78), ὁ Μητροπολίτης Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος (Νέα Ἡμέρα 19—1 Ἀπριλίου 1911), ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας καὶ Παξῶν Σεβαστιανὸς (Ἐκκλ. Φάρος τ. ιστ' 1917 σ. 240—243), ὁ πρεσβύτε. Γεώργ. Ζαχαρούλης (Ἐκκλ. Φάρος τ. ιστ' 1917 σ. 217—230), ὁ Γ. Ν. Χατζηδάκις («Πάτρια» Ἀθηνῶν 15 Ὀκτωβρίου 1916 ἀριθ. 32), ὁ Ἡλίας Ματαράγκας («Τὰ Νέα» Ἀλεξανδρείας 1916, ἀριθ. 519, 520, 521) καὶ τὰ περιοδικὰ «Ἱερὸς Πολύκαρπος» Σμύρνης (1911 ἀριθ. 23 σ. 367), «Ἱερὸς Σύνδεσμος» Ἀθηνῶν (15 Ἀπριλίου 1911), «Ἐκκλησ. Κήρυξ» Λάνακος Κύπρου (τεύχος θ' 1911 σ. 300—301) καὶ ἄλλοι.

Παραθέτομεν κατωτέρω μέρος τῆς κριτικῆς τοῦ καθηγητοῦ Ι. Σοκολόφ διὰ τὸ ἔργον «Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶξ, Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης», ἔχον οὕτως :

«... Πρὸ παντὸς δέον νὰ ὁμολογηθῆ ἡ μεγίστη δυσκολία τοῦ ζητήματος, τὴν ὁποίαν ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς ὑπερένικησε μεθ' ἰκανῆς ἐπιτυχίας. Ἡ δυσκολία αὕτη προέρχεται ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐκ τῆς ποικιλίας, τῶν ἀντιφάσεων καὶ τῶν ἀσαφειῶν τῶν πηγῶν, αἵτινες ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορικὴν δρᾶσιν τοῦ ἁγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ, ἀφ' ἑτέρου δ' εἰς τὴν ἀνεπάρκειον τῆς ἐπιστημονικῆς φιλολογίας, τῆς ἀφορώσης εἰς τὰς ἡσυχαστικὰς ἐν Βυζαντίῳ ἔριδας. Τὰ συγγράμματα ταῦτα εἶναι ποικιλώτατα τὸ περιεχόμενον καὶ γεγραμμένα ἐν δυσκολωτάτῃ Βυζαντινῇ γλώσσῃ, εἰσι δὲ προσεῖτα εἰς μόνους τοὺς ἀρίστους αὐτῆς μύστας. Μόνον ἡ ἀρίστη γνώσις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἡ ἐπιμελεστάτη μελέτη τῶν πολυαριθμῶν πηγῶν τοῦ ζητήματος ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐπιστημονικῆς ἱστορικῆς κριτικῆς ἠδυνήθησαν νὰ ἐξασφαλίσωσι τῷ συγγραφεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον εὐτυχή ἐκτέλεσιν τοῦ ἀναληφθέντος ἔργου. Καὶ ὁ κ. Παπαμιχαὴλ ὄντως ἐξεδασπᾶνθησε κολοσσιαίαν ἐργασίαν πρὸς γνώσιν τῶν πηγῶν... Τὰ συγγράμματα τοῦ Νικηφόρου Γρηγοροῦ καὶ τοῦ Ἰωάννου Κατακουζηνοῦ ἐξετιμῆθησαν ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συγγραφεὺς ὀρθότατα... Σημαντικὴν ὑπεροχὴν ὁ ἡμ. συγγραφεὺς κέκτηται ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ξένους (δυτικούς) ἐρευνητὰς τῆς ἡσυχαστικῆς κινήσεως ἐν τῇ γνώσει τῆς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο

σχετιζομένης ρωσικῆς φιλολογίας. Ἡ στάσις τοῦ ἡμ. συγγραφεὺς πρὸς τὴν φιλολογίαν τῶν πηγῶν καὶ τῶν βοηθημάτων εἶναι κριτικὴ: εἰργάσθη αὐτοτελῶς, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς κριτικῆς ἐκτιμῆσεως τῶν γνωμῶν καὶ τῶν κρίσεων τῶν προκατόχων αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνεξαρτησίᾳ τῆς ἐργασίας δέον ἐπ' ἴσης νὰ διαγνώσῃ τις τὴν ἀξίαν τοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Παπαμιχαὴλ. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων, τὸ ἀνασκοπούμενον ἔργον παρουσιάζεται, δύνатаί τις εἰπεῖν, ὡς ἡ πρώτη ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ φιλολογίᾳ ἀπόπειρα συστηματικῆς ἐκθέσεως τοῦ βίου, τῆς δράσεως καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ... Πρὸς πολλὰς κυρίας αὐτοῦ θέσεις δέον νὰ συμφωνήσωμεν καὶ ν' ἀναγνωρίσωμεν αὐτὰς ἐπαρκῶς δεδικοιολογημένας ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἐπόψεως καὶ ὀρθὰς κατ' οὐσίαν. Ἐν τῇ πραγματεία αὐτοῦ τὸ πρόσωπον τοῦ ἁγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ, ὡς ἱστορικὸ ἐκκλησιαστικὸν παράγοντος καὶ θεολόγου συγγραφεὺς, ἐχαρακτηρίσθη, ἀντιωρῆτως, ὀρθότατα, καὶ ἐν τούτῳ δέον νὰ παρατηρηθῆ τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας τοῦ κ. Παπαμιχαὴλ καὶ ἡ κατ' ἐξοχὴν ἐπιστημονικὴ αὐτῆς ὑπὲρ πάσαν ἄλλην ἀξία... Ἡ ἐποχὴ τῶν ἡσυχαστικῶν ἐρίδων, χάρις εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Παπαμιχαὴλ, σήμερον καθίσταται μᾶλλον σαφῆς ἢ ὡς παρουσιάσθη αὕτη ἐν τῇ ρωσικῇ καὶ τῇ δυτικῇ φιλολογίᾳ. Ἡ ἀνάλυσις τῶν ἔργων τοῦ ἁγ. Γρηγορίου, οὐ μόνον ἀπεκάλυψε τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποικιλίαν αὐτῶν καὶ ἔθηκε τὸν ἐκκλησιαστικὸν τοῦτον συγγραφεὴ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν βυζαντινῶν παραγόντων τῆς θεολογ. ἐπιστήμης καὶ παιδείας κατὰ τὸν ἰδ' αἰῶνα, ἀλλὰ καὶ διεξοδικῶς κατέστησε γνωστὴν τὴν οὐσίαν τῆς βυζαντινῆς ἡσυχίας καὶ τὰ ἐπὶ μέρους ἰδιαίτερα σημεῖα ἐν τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς, ἐφ' ὅσον καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δὲ ἐξεδηλώθησαν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ ἁγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ. Ἐπειδὴ τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Παπαμιχαὴλ παρουσιάζεται ὡς πρώτη ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ ἐκκλησιαστικοῖστορικῇ φιλολογίᾳ καὶ ἰκανῶς ἐπιτυχῆς ἀπόπειρα ἐπιστημονικῆς περὶ τοῦ ἁγ. Γρηγ. Παλαμᾶ ἐρεύνης, ἥδη ἐσημειώθη ὑπὸ τῆς εἰδικῆς κριτικῆς καὶ ἐγένετο δεκτὴ ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ μεθ' ἰκανῆς συμπαθείας...».

Ἐσαύτως διὰ τὸ ἕτερον σπουδαιότατον σύγγραμμα «Ἐκκλησιολογία καὶ Θεᾶτρον» παραθέτομεν τὴν πλέον χαρακτηριστικὴν κριτικὴν τοῦ Ἡλίου Ματαράγκα, ἔχουσαν οὕτως :

«Ἐπὶ τὸν ἀμφίστομον τοῦτον τίτλον ἐξεδόθη πρότινος κομψὸν τεύχος ἐξ ὑπερτριακοσίων τεταρτοσχημῶν σελίδων τοῦ γνωριμωτάτου παρ' ἡμῶν λογίου καὶ ἐπιστήμονος κ. Γρηγ. Χ. Παπαμιχαὴλ... Τὸ δεῦτερον κεφάλαιον «Τὰ θεάματα τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος», προανακρουστικὸν καὶ τοῦτο τῆς ὅλης συγγραφῆς, δύναται καὶ αὐτοτελῶς, ἄνευ χασμάτων κατανοήσεως, τερπνῶς καὶ ἠδέως ν' ἀναγνωσθῆ, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ κομψότητα τοῦ γλωσσικοῦ ὕφους καὶ διὰ τὰς παντοίας καὶ ποικίλας στοιβηδὸν ἐπισωρευομένας εἰδήσεις περὶ Θεάτρον μὲν γενικῶς, εἰδικώτερον δὲ περὶ τῶν τυχῶν αὐτοῦ κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς χρό-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ*

Ο Paul Gallay, σύγχρονός μας μελετητής Γρηγορίου του Ναζιανζηνού, παρατηρεί περί αυτού τὰ ἑξῆς: «Εἰς τὴν παγκόσμιον λογοτεχνίαν ὀλίγοι ἄνθρωποι ἔχουν ὀμιλήσει μετὰ τοιαύτης εὐκολίας καὶ ἀπλότητος περὶ τοῦ ἑαυτοῦ των μεθ' ὅσης ὁ πατὴρ αὐτὸς τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς αὐτὸν εὐρίσκομεν κατὰ ἓνα μοναδικὸν τρόπον τὸν σοβαρὸν καὶ σοφὸν θεολόγον, συγχρόνως ὅμως εὐρίσκομεν καὶ ἓνα ἄνθρωπον μετὰ πάλλουσαν εἰλικρίνειαν, ὁ ὁποῖος εἰς πᾶσαν περίστασιν θεωρεῖ τὸν ἀναγνώστην του ὡς ἔμπιστόν του. Ἐν ἑκ τῶν μεγαλυτέρων ἔργων του εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς του εἰς στίχους διότι ὁ Γρηγόριος εἶναι ποιητής. Παντοῦ, εἰς τὰ ἄλλα ποιήματά του, εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν του, εἰς τοὺς λόγους του, μᾶς ἐνημέρωσε σχετικῶς μετὰ τὰς πράξεις καὶ μετὰ τὰς ἐμπειρίας του. Ὅ,τι διεσώθη ἐκ τῶν ἔργων του — 45 λόγοι, 245 ἐπιστολαὶ καὶ ἓνας μεγάλος ἀριθμὸς ποιημάτων — μᾶς μεταδίδει τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν, ὅπως τὴν ἀφωμοίωσε ἓνας μεγάλος νοῦς καὶ ὅπως τὴν ἔζησε ἓνας μεγάλος ἅγιος» συγχρόνως μᾶς μεταδίδει πλῆθος πληροφοριῶν περὶ τοῦ ἴδιου τοῦ συγγραφέως. Ὁ συγγραφεὺς δὲ αὐτὸς εἶναι ἓνας πολὺ ἐλκυστικὸς ἄνθρωπος» (Grégoire de Nazianze, Les Editions Oυνριères, Paris, 1959, σελ. 7).

Ἐπειδὴ, πράγματι, τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Γρηγόριος, ἐσκέφθη ὅτι θὰ ἦτο ὀρθὸν ἐφέτος, κατὰ τὴν ἡμέραν ποῦ εορτάζομεν τὴν μνήμην τῶν τριῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν καὶ Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, νὰ παρουσιάσω εἰς τὴν ἀγάπην σας κάτι ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Γρηγορίου, μερικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν

* Ἐξεφωνήθη ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ τὴν εορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, 1966.

νοῦς, καταδεικνυούσας τὴν ἐδμάθειαν καὶ τὴν εὐρυμάθειαν τοῦ φιλοπόνου συγγραφέως. Ὁ διεξερχόμενος τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ἐντριβῆς ἢ μὴ περὶ τὰς τοιαύτας μελέτας, ἀποκομίζει θησαυρὸν γνώσεων καὶ πληροφοριῶν... Μνημειῶδες εἶναι τὸ τέταρτον κεφάλαιον. Ἐκτενέστερον πάντων τῶν ἄλλων, εἶναι ὁμολογουμένως καὶ τὸ ἐμβριθέστερον... Ἡ περιπλάνησις αὐτῆ ἐν μέσῳ τοῦ αἰσθητικοῦ τούτου ἀνθῶνος ὑπὸ τὴν ἀβρὰν καὶ περίτεχρον ἐκλεκτικότητα τοῦ Ἑλληνος λογίου καθιδύνει τὸ τε πνεῦμα καὶ τὴν αἴσθησιν... Καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κεφ. τούτου, πλουσιωτάτου εἰς ὅλην σοβαρὰν καὶ ποικίλην, ἀδυστάτου εἰς νόημα καὶ κρίσιν τῶν ἐν αὐτῷ ἐξελισσομένων ζητημάτων, ἐπαφροδίτου δὲ εἰς ὑψὴν λόγον καὶ λέξεως, καινοφανῆ τεχνούργησιν, σαφῶς καὶ εἰλικρινῶς δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ γράψας αὐτὸ ἐπιστήμιον ὑπερέβη τὸν ἐπιστήμιον, ἀλλὰ καὶ ὁ λογοτέχνης ὑπερέβη τὸν ἐπιστήμιον. Καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀριστος αἰωνὸς σημαίνεται διὰ τὴν ὅλην συγγραφὴν τοῦ κ. Παπαμιχαήλ, κάλλιστα βεβαίως γινώσκοντος ὅτι

ζωὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν ἑνὸς σοφοῦ καὶ ἁγίου ἀνδρός τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δ' αἰῶνος, ποῦ ἔχουν μέγα ἐνδιαφέρον καὶ διὰ τὸν σύγχρονον χριστιανόν.

* *

Ζῶμεν, ἀναμφισβητήτως, σήμερον εἰς μίαν ἐποχὴν ἐπιστημονικῶν κατακτήσεων, κοινωνικῶν ἐπαναστάσεων καὶ ἀνακατατάξεων ὄλων τῶν ἀξιών τῆς ζωῆς. Οὐσιαστικῶς ὅμως δὲν διαφέρομεν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τοῦ Δ' αἰῶνος. Τὰ ἐπιτεύγματά μας εἶναι τόσον ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι προσδοκῶμεν! Καὶ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος παλαίει μετὰ τὸν κόσμον ποῦ κτίζει καὶ τοῦ κόσμου τῶν ὀνείρων του, μετὰ τὸ αὐτοῦ ποῦ θὰ ἐπεθύμει νὰ εἶναι καὶ αὐτοῦ ποῦ πράγματι εἶναι. Ἡ ἀντίθεσις αὐτῆ μετὰ εἶναι καὶ δέον, μετὰ τὴν πραγματικότητα καὶ ἐλπίδος διὰ τὸ μέλλον εἶναι σύμφυτος πρὸς τὴν ἀμαρτωλὸν ὑπαρξίν μας. Ἐντὸς αὐτῆς παλαίει ὁ ἄνθρωπος καὶ σήμερον ὅπως κατὰ τὸ παρελθόν, καὶ ἀναζητεῖ κάποιαν διέξοδον. Διότι εἴμεθα ὀριακαὶ ὑπάρξεις! Ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, ποῦ εἶναι μέσα μας, ἀναζητεῖ ἐναγωνίως τὸ Πρότυπόν της. Τὸ παρὸν δὲν μᾶς ἱκανοποιεῖ καὶ ἐπεκτεινόμεθα συνεχῶς πρὸς τὸ μέλλον. Πολλάκις τὸ παρὸν μᾶς συνθλίβει μετὰ κάθε εἶδους ἀποτυχίας καὶ ἀπογοητεύσεις. Καὶ τότε ἡ ἀντίθεσις μετὰ τῶν δύο κόσμων ποῦ ζῶμεν γίνεται βαθύτερον συνειδητή.

Ὁ Ναζιανζηνὸς εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ ποιήματά του (I, II, 14) μετὰ σπανίαν εὐαισθησίαν περιγράφει τὸ βασικὸν τοῦτο πρόβλημα τῆς ὑπάρξεώς μας. Ἡ ἐποχὴ του δὲν ἦταν πλέον σταθερὰ καὶ ἐνιαία ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μας. Ἡ ραγδαία ἀλλαγὴ τῶν πάντων, τὴν ὁποίαν ζῶμεν εἰς τὴν ἐποχὴν μας, ἦτο μίᾳ ἐμπειρία καὶ τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς τοῦ Γρηγορίου. Ὡς ἄνθρωπος

πάν ἔργον διανοίας ἐπιστημονικὸν ἢ μὴ, τεχνικὸν ἢ καὶ εἰδικόν, οὐδέποτε ἀποθηθήσκει διαπνεόμενον καὶ ζωοποιούμενον ὑπὸ τῆς ἀριζήλου ὀραιοτεχνίας τοῦ λόγου. Τὸ δὲ ε' καὶ τελευταῖον κεφάλαιον τεματίζει τὸ ἔργον. Κατὰ τινὰς μόνον σελίδας ἰσχυρότερον τοῦ προηγουμένου, περιέχει πᾶσαν τὴν καλλιωρημοσύνην καὶ τὴν αὐτογνωμίαν ἐκείνου... Ἀνεξαρτήτως τῆς διχογνωμίας, ἢ ἀναγκαίως ἐγείρει ἢ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως προτεινομένη λύσις περὶ τοιοῦτον πολυμεροῦς ζητήματος, τὸ πρὸ ἡμῶν κείμενον ἔργον θὰ κριθῆ ὑπὸ τῶν ἐπαίωντων τέλειον καὶ ἀνελλιπές, τιμῶν τὸν φιλόπονον καὶ φιλότιμον ἐργάτην του, δεχόμενον παρ' ἡμῶν τῶν ἄλλων, τῶν ἐκτὸς τοῦ νόρθηκος ἰσταμένων, εὐχαριστίας καὶ εἰλικρινῆ συγχαρητήρια δι' ὅσα τερπνά καὶ ὠφέλιμα ἀπεκομίσασμεν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἀμφιλαροῦς τούτου τέχνης καὶ γνώμης βιβλίον του...».

(Συνεχίζεται)

ΙΑΚΩΒΟΣ Γ. ΚΛΕΟΜΒΡΟΤΟΣ

Μητροπολίτης Μυτιλήνης

τῶν χρόνων ἐκείνων περιγράφει τὸ πρόβλημά του καὶ ὡς χριστιανὸς διανοητῆς εὐρίσκει τὴν διέξοδον:

«Χθές, κατατρυχόμενος ἐκ τῶν ἀγωνιῶν μου, ἐκαθήμην μόνος εἰς σκιερὸν δάσος, μὲ βασιανισμένην τὴν καρδίαν μου· διότι ἀγαπῶ πολὺ τὸ φάρμακον αὐτὸ διὰ τὰς θλίψεις μου: νὰ συνδιαλέγωμαι ἀθορύβως μὲ τὴν καρδίαν μου. Ἡ αὔρα ἦν ὡς τὸ μουρμουρητὸν τῆς μετὰ τὰ τραγοῦδια τῶν πουλιῶν καὶ μοῦ ἐδώριζε ἔτσι ἀπὸ τὰ ὑψηλά κλαδιὰ μίαν γλυκεῖαν νάρκην — γλυκεῖαν ἀκόμη καὶ διὰ τὴν ἐκπνεύσαν καρδίαν. Ἐπάνω εἰς τὰ δένδρα, ὅπου ἐδόνουν τὰ στήθη των οἱ καλλιφωναὶ φίλοι τοῦ ἡλίου, οἱ τέττιγγες, ἐτραγουδοῦσαν καὶ ὅλον τὸ δάσος ἀντηχοῦσε. Πλησίον μου ἕνα δροσερὸ ρυάκι ἔλουζε τὰ πόδια μου καὶ ἤσυχχα κατόπι ἐκυλοῦσε εἰς τὸ δροσερὸ δάσος. Ἄλλ' ἐγὼ ἤμουν βυθισμένος εἰς τὴν θλίψιν μου πού ἦτο ἔντονος ὅσον ποτέ. Τίποτε δὲν μὲ εὐχαριστοῦσε, διότι ἡ καρδία μου, ὅταν πιέζεται ἀπὸ ὀδύνας, δὲν δέχεται αὐτὸ πού τὴν εὐχαριστεῖ. Καὶ μέσα εἰς τὴν δίνην ὅπου ἐστραβιλίζετο ἡ καρδία μου ἐπάλευα μὲ τὰς σκέψεις: Τί ἤμουν μέχρι τώρα; ποῖος εἶμαι; τί θὰ ἀπογίνω; Δὲν ἔχω ἰκανοποιητικὴν ἀπάντησιν εἰς αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα. Καὶ αὐτὸς ἀκόμη πού ἔχει μεγαλυτέραν τῆς ἰδικῆς μου σοφίας δὲν γνωρίζει περισσότερα ὡς πρὸς τὰ ἐρωτήματα αὐτά. Ὡς εὐρισκόμενος ἐπάνω εἰς ἕνα σύννεφο ὀδηγοῦμαι ἐδῶ κι' ἐκεῖ τυχαίως, χωρὶς νὰ ἔχω οὔτε ἐν ὄνειρῳ τίποτε ἐξ ὧν ἐπιθυμῶ· διότι ὅλοι εἴμεθα ἐπίγειοι καὶ παροδικοὶ, καὶ ἡ παχυλὴ σὰρξ θέτει ἐπάνω μας μιὰ σκοτεινὴ νεφέλη. Σοφώτερος ἐμοῦ εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος κατάρθωσε καλύτερον ἀπὸ ὅλους νὰ ξεγελάσῃ τὴν καρδίαν του μὲ ψεῦδη. Ἐπαύω· εἶπέ μου, τί σημαίνει τὸ νὰ ὑπάρχῃ κανεὶς; Ἐνα μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μου ἐξηφανίσθη· ἄλλος εἶμαι αὐτὴν τὴν στιγμήν καὶ ἄλλος θὰ εἶμαι, ἂν ἐξακολούθω νὰ ὑπάρχω. Τίποτε δὲν μένει σταθερόν. Τὸ ἐγὼ μου εἶναι ὁ ροῦς ἐνὸς θολωμένου ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος εὐρίσκεται πάντα ἐκ κινήσει χωρὶς σταθερότητα. Τί εἶμαι ἐξ ὧν αὐτῶν; Τί εἶμαι περισσότερο ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα πράγματα; εἶπέ μου. Τώρα εὐρίσκομαι ἐδῶ· πρόσθε ὅμως μήπως σοῦ ξεφύγω! Τὸ ποτάμι πού διέβης δὲν θὰ τὸ διαβῆς διὰ δευτέραν φοράν χωρὶς νὰ ἔχη μεταβληθῇ· τὸν ἄνθρωπον πού εἶδες δὲν θὰ τὸν ξαναδῆς ὅπως τὸν εἶδες πρῶν. Ἡμουν ἀρχικῶς εἰς τὴν σάρκα τοῦ πατρός μου, ὕστερα μ' ἐπῆρε ἡ μήτηρ μου· χρεωστῶ τὴν ζωὴν μου εἰς ἀμφοτέρους. Ἐπειτα ἔγινα μιὰ ἀκαθόριστος μᾶζα σαρκός, χωρὶς ἀνθρωπίνην μορφήν, μιὰ ἀμορφος ἀσχημία, χωρὶς νοῦν καὶ πνεῦμα, ἔχων τὴν μητέρα μου ὡς τάφον. Δις εὐρισκόμεθα εἰς τὸν τάφον, ἐμεῖς τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ καταλήγει εἰς τὴν φθοράν. Τὴν ζωὴν αὐτὴν, τὴν ὁποῖαν ζῶ, τὴν βλέπω νὰ σπαταλᾶται εἰς χρόνους, πού κάνουν νὰ κυλᾶ ἐπάνω μου τὸ μιστὸν γῆρας. Ἄν ὅμως μιὰ ζωὴ χωρὶς τέλος μὲ περιμένῃ ἐκεῖ, συμφώνως πρὸς τὰς ἐπαγγελίας τοῦ Λόγου, τότε πρόσθε: ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ἕνας θάνατος, κι' αὐτὸ πού θεωρεῖται ὡς θάνατος δὲν γίνεται δι' ἐσὲ ἡ Ζωή, ἀντιθέτως πρὸς ὅ,τι νομίζεις;»

Εἰς ἕνα ἐκ τῶν Λόγων του (XIV, 19-20) γράφει ἐπίσης: «Οὐδὲν ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων εἶναι

ἐκ τῆς φύσεώς του σταθερόν, οὐδὲν εἶναι ὁμαλόν, οὐδὲν αὐταρκες ἢ μόνιμον εἰς τὴν ἰδίαν κατάστασιν· ἀλλὰ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα εἶναι ὡσάν μιὰ ρόδα πού κυλᾶ καὶ προκαλεῖ τὴν μίαν ἀλλαγὴν μετὰ τὴν ἄλλην, μεταβολὰς ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ἐνίοτε μάλιστα ἐντὸς τῆς αὐτῆς ὥρας. Οἱ ἀσταθεῖς ἄνεμοι, τὰ ἔγνη πού ἀφίνει τὸ πλοῖον ἐπάνω εἰς τὰ κύματα, τὰ ἀπατηλὰ ὄνειρα πού μᾶς τέρπουν ἐπ' ὀλίγον καὶ τὰ σχέδια τῶν παιδιῶν ἐπὶ τῆς ἄμμου: ὅλα αὐτὰ ἀξίζουν περισσότερον τὴν ἐμπιστοσύνην μας ἀπὸ ὅ,τι ἡ ἀνθρωπινὴ εὐτυχία. Διότι τὰ πράγματα τῆς γῆς εἶναι φευγάλα καὶ πρόσκαιρα καὶ ὁμοιάζουν μὲ τοὺς κύβους ἐνὸς τυχεροῦ παιγνιδίου πού μεταπηδοῦν ἀπὸ τὴν μίαν πλευρὰν εἰς τὴν ἄλλην καὶ ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου εἰς τὸν ἄλλον. Οὐδὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ κτήτορός του κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ χρόνος νὰ μὴ θέσῃ τέρμα εἰς αὐτὴν τὴν κατοχὴν ἢ ὁ φθόνος νὰ μὴ τὸ μεταβιβάσῃ εἰς ἕναν ἄλλον. Ἀντιθέτως τὰ πράγματα τοῦ ἐπέκεινα εἶναι σταθερά καὶ μόνιμα, οὐδέποτε ἀπομακρύνονται, οὔτε μεταβάλλονται, οὔτε διαψεύδουν τὰς ἐλπίδας αὐτῶν πού ἐστήριξαν εἰς αὐτὰ τὴν ἐμπιστοσύνην των. Ἐχω, λοιπόν, τὴν γνώμην ὅτι ἐάν οὐδὲν ἐκ τῶν ἐπιγείων πραγμάτων εἶναι ἀσφαλὲς καὶ μόνιμον διὰ τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν ὁ Λόγος, ὁ θεὸς τεχνίτης, καὶ ἡ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα Σοφία ἀπεφάσισαν, σὺν τοῖς ἄλλοις, νὰ ἐπιτρέψουν νὰ περιπαίζωμεθα ὑπὸ τῶν ὀρατῶν πραγματικοτήτων, αἱ ὁποῖαι ὑφίστανται καὶ προκαλοῦν διαρκῶς μεταβολὰς, αἱ ὁποῖαι ὑψώνονται καὶ καταπίπτουν ὀλοσχερῶς, αἱ ὁποῖαι διαφεύγουν πρὶν ἀκόμη τὰς συλλάβῃ κανεὶς, αὐτὸ γίνεται διὰ νὰ διαπιστώσωμεν τὴν ἀσάθειαν καὶ παροδικότητα αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ νὰ τραπῶμεν πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν. Τί θὰ ἐκάναμεν, ἐὰν ἡ εὐημερία εἰς τὴν ζωὴν αὐτὴν ἦτο ἐξησφαλισμένη εἰς ἡμᾶς, ἀφοῦ σήμερον, παρ' ὅλον πού εἶναι ἐφήμερος, εἴμεθα ἐν τούτοις τόσον προσκεκολλημένοι εἰς αὐτήν; Καὶ ὅμως ἡ ἀπατηλὴ εὐχαρίστησις πού προσφέρει μᾶς κρατεῖ εἰς μίαν τοιαύτην δουλείαν, ὥστε νὰ μὴ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ διανοηθῶμεν τίποτε ὠραιότερον καὶ ὑψηλότερον ἀπὸ τὰ παρόντα πράγματα, καθ' ἣν στιγμήν μάλιστα πιστεύομεν ὅτι ἔχομεν δημιουργηθῆ κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, εἰκόνα ἡ ὁποία εἶναι ὑψηλὰ καὶ μᾶς ἔλκει πρὸς ἑαυτήν;».

***

Εἶναι πολλοὶ οἱ δρόμοι ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ σύγχρονός μας ἄνθρωπος ἀναζητεῖ κάποια διέξοδον εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν κρίσιν πού μαστίζει σήμερον τὴν ἀνθρωπότητα. Πολλοὶ τὴν εὐρίσκουν εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐπανάστασιν, ἄλλοι εἰς τὰ παραρεδομένα, κι' ἄλλοι, πλέον ἰδιότροποι, εἰς λογιῶν—λογιῶν προτιμήσεις, ἀπὸ τὸν πνευματισμὸν μέχρι τὸ γιόγκι. Πολλοὶ ἐξ ἡμῶν πιστεύουν ὅτι ἡ σημερινὴ κρίσις εἰς τὸν κόσμον προϋποθέτει σοβαρὰν κρίσιν ἐντὸς τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ὅτι ἡ διέξοδος ἐκ τοῦ σημερινοῦ χάους πρόκειται νὰ εἶναι ἡ μορφή καὶ ὁ νέος τύπος τοῦ ἱερέως τοῦ Θεοῦ, περίξ τοῦ ὁποίου θὰ συνασπισθῇ ἀκόμη μίαν φοράν ἡ ἀνθρωπότης, διὰ νὰ

εὐρη ἐνότητά καὶ σαφήνειαν. Τὰ στοιχεῖα αὐτῆς τῆς μορφῆς τοῦ ἱερέως τοῦ Θεοῦ μᾶς δίδει ὁ Χρυσόστομος εἰς τοὺς περὶ Ἱερωσύνης Λόγους του. Μᾶς δίδει ὅμως τὰ στοιχεῖα αὐτὰ καὶ ὁ Γρηγόριος εἰς πολλὰ σημεία τοῦ ἔργου του, ἰδιαίτερος δὲ εἰς τὸν Λόγον πού ἐξεφώνησε, ὅταν ἐχειροτονήθη ἱερεὺς καὶ εἰς τὰ ποιήματά του πού ἔγραψε ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκθρόνισίν του ἐκ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τὸ ἔτος 362 εἶναι γενικὴ ἡ ἀπαίτησις τῶν χριστιανῶν τῆς Ναζιανζοῦ νὰ χειροτονηθῇ ὁ Γρηγόριος ἱερεὺς. Αὐτὸς πεισιμότως ἀρνεῖται. Καὶ ὅταν τελικῶς ὑπεχώρησεν εἰς τὰς πιέσεις τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ ἐπισκόπου τῆς πόλεως πατρός του καὶ ἐδέχθη τὴν χειροτονίαν—«οὐκ ἐπέισθημεν ἀλλ' ἐβιάσθημεν» (Λόγος θ' 9)—τὴν ἐπομένῃ, μὴ δυνάμενος νὰ φέρῃ τὸ βᾶρος τῆς ἱερωσύνης, ἀνεχώρησε καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ἐν Πόντῳ ἀσκητήριον τοῦ Βασιλείου. Ἡ αἰφνιδία αὐτῆ ἀναχώρησις του ἐδημιούργησεν εἰς τοὺς συμπατριώτας του παραξένα συναίσθηματα. Ἔτσι, ὅταν ἐπιτέλους αἱ δυσωπητικαὶ ἐπιστολαὶ τοῦ γέροντος πατρός του τὸν ἐπεισαν νὰ ἐπιστρέψῃ, ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον ὁ Γρηγόριος νὰ ἀπολογηθῇ εἰς τοὺς συμπατριώτας του διὰ τὴν στάσιν του.

Ἡ ἐποχὴ τῶν διωγμῶν τῆς Ἐκκλησίας ἔχει πρὸ πολλοῦ τελειώσει. Τότε ἤτο ἐπικίνδυνον νὰ εἶναι κανεὶς ἱερεὺς ἢ ἐπίσκοπος. Αὐτοὶ ἦσαν ὁ κύριος στόχος τῶν διωκτῶν. Μετὰ ὅμως τὸν θρίαμβον τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ νὰ εἶναι κανεὶς ἱερεὺς ἢ ἐπίσκοπος ἀπετέλει σπουδαῖον πλεονέκτημα. Ἔτσι, ὁ κληρὸς τῆς ἐποχῆς τοῦ Γρηγορίου δὲν παρουσίαζε καθόλου καλὴν εἰκόνα. Αὐτὸς ἤτο ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Γρηγόριος, ἄνθρωπος μὲ ἐξαιρετικὴν εὐαισθησίαν, ἔτρεμε κυριολεκτικῶς ἐνώπιον τῆς εὐθύνης τῆς ἱερωσύνης.

Ἦτο ἡ ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐξεφώνησε, ἕναν ἀκριβῶς χρόνον μετὰ τὴν χειροτονίαν του, τὸν ἀπολογητικόν του λόγον πρὸς τοὺς χριστιανούς τῆς Ναζιανζοῦ. : «Ἀναστάσεως ἡμέρα καὶ εὐτυχῆς ἀρχὴ λαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει καὶ ἀλλήλους περιπτυξώμεθα... Συγχωρήσωμεν ἀλλήλους τῇ ἀναστάσει· ἄς συγχωρήσωμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον : ἐγὼ ὡς σὰς συγχωρῶ διὰ τὴν καλὴν τυραννίαν πού ἠσχίσατε ἐπάνω μου, κι' ἐσεῖς πού με ἐτυραννήσατε με αὐτὸν τὸν καλὸν τρόπον συγχωρήσατέ μου τὴν βραδύτητα, διὰ τὴν ὁποίαν με μέμφεσθε συνεχῶς, ἢ ὁποῖα ὅμως ἔχει ἴσως περισσοτέραν ἀξίαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν προθυμίαν μερικῶν ἄλλων (διὰ τὴν ἱερωσύνην). Εἶναι καλὸν νὰ ἀποσύρεται κανεὶς ἐπ' ὀλίγον ἀπὸ τὴν κλῆσιν τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἄλλοτε εἰς τοὺς παλαιότερους χρόνους ὁ Μωϋσῆς κι' ἀργότερον ὁ Ἱερεμίας. Καὶ εἶναι ἐπίσης καλὸν νὰ προστρέξῃ κανεὶς προθύμως εἰς τὴν κλῆσιν αὐτὴν, ὅπως ὁ Ἄαρὼν καὶ ὁ Ἡσαΐας, ἀρκεῖ αἱ δύο αὐταὶ στάσεις νὰ ἐμπνέωνται ἀπὸ εὐσέβειαν, ἀρκεῖ νὰ ἀποσύρεται κανεὶς ἀπὸ τὴν κλῆσιν τοῦ Θεοῦ ἔχων τὸ αἶσθημα τῆς ἀδυναμίας του, καὶ προθύμως νὰ ὑπακούῃ εἰς τὴν κλῆσιν ἀναγνωρίζων τὴν δύναμιν τοῦ καλοῦντος.

Ἐχειροτονήθη εἰς μίαν ἡμέραν μυστηρίου (τὴν

ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως)· μυστηριακῶς πάλιν ἀπεσύρθη ἐπ' ὀλίγον διὰ νὰ ἐξετάσω τὸν ἑαυτὸν μου. Ἐπανερχομαι εἰς μίαν ἡμέραν μυστηρίου κοντὰ σας, ἔχων ὡς στήριγμα τοῦ δισταγμοῦ μου καὶ τῆς ἀδυναμίας μου τὴν ὠραίαν αὐτὴν ἡμέραν, ὥστε ὁ σήμερον ἐκ νεκρῶν Ἀναστάς νὰ με ἀνακαινίσῃ ἐν πνεύματι, νὰ με ἐνδύσῃ τὸν καινὸν ἄνθρωπον, νὰ με προσφέρῃ εἰς τὴν κανὴν κτίσιν, δηλ. εἰς αὐτοὺς πού ἐγεννήθησαν κατὰ Θεόν, διὰ νὰ γίνω ὁ καλὸς ἐργάτης καὶ καλὸς διδάσκαλός των, ἔτοιμος νὰ ἀποθάνω μετὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἀναστηθῶ μετ' Αὐτοῦ» (Λόγος Ι).

Ἐπέρασαν πολλὰ χρόνια ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Εἴκοσι σχεδὸν ὀλόκληρα χρόνια. Ἡ Γρηγόριος εἶδε καὶ ἔμαθε πολλὰ ἀπὸ τὴν ζωὴν, ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ κόσμου καὶ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ 381 εἶναι Ἀρχιεπίσκοπος Κων/πόλεως. Ἄλλοι μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ψήνονται, ὀριμάζονται ἢ φορμάρονται, ὅπως λέγομεν συνήθως. Ρίχνουν νερὸ εἰς τὸ κρασί τους, προφασιζόμενοι τὴν πεῖραν καὶ τὴν σύνεσιν. Πολλοὶ ἐθίζονται τόσο εἰς τὰ ἱερά καὶ τὰ ὅσια, ὥστε νὰ ἀμβλύνεται τὸ αἶσθημά των διὰ τὸν Θεὸν καὶ τὰς ἐντολάς Του. Ὁ Γρηγόριος δὲν ἔχασε τίποτε ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν του εὐαισθησίαν ἐνώπιον τῆς ἱερότητος τοῦ λειτουργήματός του. Εἰς τὴν Κων/πολιν ἐκλήθη ὑπὸ δυσμενεστάτας συνθήκας διὰ τοὺς Ὀρθοδόξους. Ἡ παρουσία του ἐκεῖ ἤλλαξε ριζικῶς τὴν κατάστασιν. Αὐτὸ ὅμως ἐκίνησε τὴν μῆνιν τῶν αἰρετικῶν. Πολλὰ ὑπέφερε τότε ὁ Γρηγόριος, ἀκόμη καὶ ἡ ζωὴ του ἐκινδύνευσε. Ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ, ἀεγνώρισε τὸ ἔγκυρον τῆς ἀνόδου του εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον. Ὅταν ὅμως προσῆλθον καθυστερημένοι εἰς τὴν Σύνοδον οἱ ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ διετύπωσαν ἀντιρρήσεις διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Γρηγορίου ὡς ἀρχιεπισκόπου, ὁ Γρηγόριος ἀμέσως παρητήθη καὶ ἀνεχώρησεν ἐκ Κων/πόλεως, ἀφοῦ ἀπεχαιρέτησε κληρὸν καὶ λαὸν με τὸν περίφημον συντακτικὸν λόγον του. Μετὰξὺ ἄλλων φέρεται ὅτι εἶπε πρὸς τοὺς ἐπισκόπους καὶ τὰ ἐξῆς : «Ἄν ὑποτεθῇ ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ αἴτιος τῆς μεταξὺ σας διαστάσεως, δὲν εἶμαι ἐγὼ καλύτερος Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· ρίψατέ με εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ παύσῃ ἡ μεταξὺ σας τρικυμία τῶν ταραχῶν· εἶμαι ἔτοιμος νὰ πάθω ὅ,τι σεῖς θέλετε, ἂν καὶ εἶμαι ἀθῶος, διὰ νὰ ἐπικρατήσῃ μεταξὺ σας ἡ ὁμόνοια· καταβιβάσατέ με ἐκ τοῦ θρόνου, διώξτε με ἀπὸ τὴν πόλιν, ἀρκεῖ νὰ ἀγαπήσῃτε τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν Εἰρήνην, ὅπως εἶπεν ὁ προφήτης Ζαχαρίας» (P.G. 35,300). Ἐπίσης εἰς τὴν ποιητικὴν του αὐτοβιογραφίαν σημειώνει : «Ἐγὼ γίνομαι ὡσάν τὸν προφήτην Ἰωνᾶ, προσφέρω τὸν ἑαυτὸν μου διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ πλοίου, ἂν καὶ δὲν φέρω ἐγὼ τὴν εὐθύνην διὰ τὴν τρικυμίαν· διότι δὲν ἐνεθρονίσθη ἀρχιεπίσκοπος μετὰ χαρᾶς· καὶ τώρα φεύγω με τὴν θέλησίν μου» (37, 1158—9). Περὶ τῶν μωπῶν τῆς ἐποχῆς του, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, οἱ ὁποῖοι τὸν εἰρωνεύθησαν καὶ προσεπάθησαν νὰ τὸν γελοιοποιήσουν πού παρητήθη με τόσην παιδικὴν ἀπλότητα μιᾶς τόσο μεγάλης καὶ ὑπευθύνου θέσεως,

γράφει εἰς ἓνα ἐκ τῶν ποιημάτων του τὰ ἐξῆς: «Τώρα ἔχω ἀντὶ θρόνου ἐπισκοπικοῦ καὶ κενοῦ θοροῦβου τὸν Θεὸν καὶ θεῖους φίλους. Ὑπερηφανευθῆτε, σεῖς οἱ σοφοί, θριαμβεύσατε, ἀγαλλιᾶσθε, τραγουδήσατε τὴν δυστυχίαν μου εἰς τὰς συγκεντρώσεις σας, εἰς τὰ συμπόσια σας, εἰς τὰ θυσιαστήρια σας! Λαλήσατε ὡς πετεινοί, ἀφοῦ εἴσθε νικηταί. Ἀποφεύγων ὅλα αὐτά, τί πρόκειται νὰ κάνω τώρα; Θὰ ὑπάγω νὰ ζήσω με τοὺς ἀγγέλους; οὐδεὶς θὰ με βλάβῃ εἰς τὴν ζωὴν ποὺ ὑπάγω νὰ κάμω· κανεὶς ἐπίσης δὲν θὰ ἤμπορῇ νὰ με ὑπηρετήσῃ· θὰ συγκεντρωθῶ εἰς τὸν Θεόν. Ἄς λέγουν ὅτι θέλουν αἱ κεναὶ ὡς ὁ ἄηρ γλῶσσαι. Ἐχω πλησθῆ ἐξ αὐτῶν, ἀφοῦ τόσοσιν συγνάκις με ἔχουν δυσφημήσει καὶ ἐξ ἴσου συγνάκις με ἔχουν ἐπαινέσει καθ' ὑπερβολήν. Ἀναζητῶ τὴν μοναξιά διὰ νὰ ζήσω ἐκεῖ μακρὰν τῶν κακῶν· ἐκεῖ ἀναζητῶ τὸν Θεὸν με τὴν διάνοιάν μου μόνον· ἐκεῖ ἡ γλυκεῖα ἐλπίς τῶν οὐρανίων πραγμάτων τρέφει τὸ γῆρας μου. Ὅσον διὰ τὰς Ἐκκλησίας, τί ἤμπορῶ νὰ τοὺς προσφέρω; Τὰ δάκρυά μου· διότι εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς νὰ ἔλθω, ἐκτυλίσσω τὴν ζωὴν μου διὰ μέσου τοσοῦτων περιπετειῶν. Ποῦ θὰ καταλήξῃ ἡ ζωὴ μου; εἶπέ μου Λόγε τοῦ Θεοῦ. Παρακαλῶ νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἀδιασάλευτον κατοικίαν, ὅπου εἶναι ἡ Τριάς μου, ὅπου εἶναι ἡ μοναδικὴ λαμπρότης, πρὸς τὴν ὁποίαν μᾶς ἀνυψῶνουν αἱ ἀμυδραὶ σκιαὶ ποὺ βλέπομεν τώρα» (Ποιήματα, II, 1, II. P. G. 37, 1163 ἐξ.).

Ὁ Ἐπίσκοπος Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας ἀπέθανε τὸ 370 καὶ ἔπρεπε νὰ ἐκλεγῆ διάδοχός του. Ὁ Γρηγόριος, ὡς καὶ ὁ πατὴρ του, εἶχον τὴν γνώμην ὅτι ὁ Βασίλειος, πρεσβύτερος τότε εἰς τὴν Καισαρείαν, ἦτο ὁ καλύτερος διὰ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τῆς Καισαρείας. Ὁ Γρηγόριος τότε ἐξ ὀνόματος τοῦ πατρὸς του ἔγραψε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Καισαρείας: «Δὲν εἶμαι παρὰ ἓνας ἐλάχιστος ποιμὴν ποὺ ἔχω ἓνα μικρὸν ποίμνιον. Εἶμαι ὁ μικρότερος ἐξ ὅλων τῶν ὑπηρετῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἄλλ' ἡ χάρις οὔτε στενότητα γνωρίζει οὔτε ὄρια. Πρέπει, ἄλλωστε, νὰ δοθῇ ὁ λόγος καὶ εἰς τοὺς μικροὺς, ὡςάκις ἰδίως πρόκειται περὶ γενικωτέρων ζητημάτων καὶ τόσοσιν σπουδαίων, ὅταν μάλιστα αἱ συμβουλαὶ προέρχωνται ἀπὸ ἓνα γέροντα ποὺ ἔχει ἴσως ὀλίγον περισσοτέραν σύνεσιν ἀπὸ πολλοὺς.

Πρόκειται νὰ ἀποφασίσετε ὄχι διὰ δευτερεύοντα ἢ τυχόντα ζητήματα, ἀλλὰ διὰ θέματα τῶν ὁποίων ἡ καλὴ ἢ κακὴ λύσις θὰ ἔχῃ ἀναγκαιῶς τὰς ἀντιστοίχους συνεπειὰς διὰ τὴν κοινότητα. Πρόκειται πράγματι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἀπέθανε, καὶ δι' ἐκεῖνον ὁ ὁποῖός πρέπει νὰ τὴν ὀδηγήσῃ καὶ νὰ τὴν παρουσιάσῃ εἰς τὸν Θεόν. «Ὁ λύχνος τοῦ σώματος ἐστὶν ὁ ὀφθαλμὸς», ὅπως γνωρίζομεν, καὶ ὄχι μόνον ὁ ὀφθαλμὸς αὐτὸς ποὺ βλέπει καὶ βλέπεται σωματικῶς, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἐκεῖνος ποὺ θεωρεῖ καὶ θεωρεῖται πνευματικῶς. Λύχνος δὲ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ ἐπίσκοπος· αὐτὸ σᾶς εἶναι φανερόν, ἀκόμη καὶ

ἂν δὲν σᾶς τὸ ἔγραφα. Εἶναι, λοιπόν, φυσικὸν τὸ σῶμα νὰ ὀδηγῆται καλῶς, ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς εἶναι καθαρὸς, ἢ νὰ ὀδηγῆται τὸ σῶμα κακῶς, ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς δὲν εἶναι καθαρὸς. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ με τὸν ἐπίσκοπον ὡς ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας: ἀναλόγως με τὸ ποῖος εἶναι αὐτός, ἢ κατ' ἀνάγκην, διακινδυνεύομεν μαζί του ἢ σωζόμεθα μετ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐνδιαφερόμεθα δι' ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν ὡς τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ἰδικὴν σας, διότι ἦτο ἐξ ἀρχῆς ἡ μήτηρ σχεδὸν ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῆς τῆς περιοχῆς. Καὶ εἶναι ἀκόμη καὶ θεωρεῖται ὡς τοιαύτη, καὶ ὅλοι προσβλέπουν εἰς αὐτήν, ὅπως τὰ διάφορα σημεῖα μιᾶς περιφερείας ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ κέντρου. Αὐτὸ δὲν ὀφείλεται μόνον εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἐκήρυξε πάντοτε εἰς ὅλους τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλίαν, ἀλλ' ἐπίσης εἰς τὸ γεγονός ὅτι ὁ Θεὸς τῆς ἔδωσε κατὰ τρόπον πρόδηλον τὴν χάριν τῆς ὁμοιοῦσας.

Μὲ ἐκαλέσατε νὰ ἔλθω νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὸ τὸ ζήτημα. Ἐνεργήσατε ὀρθῶς καὶ συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας. Ἄλλ' ἐγὼ εἶμαι καταβεβλημένος ἐκ τοῦ γῆρατος καὶ τῶν ἀσθενειῶν. Ἄν συνέβαινεν ὥστε ἐπανερίσκων τὴν δύναμιν, χάρις εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, νὰ ἔλθω πλησίον ὑμῶν — διότι τίποτε δὲν εἶναι ἀπίστευτον διὰ τοὺς πιστοὺς — αὐτὸ θὰ ἦτο τὸ καλύτερον δι' ὅλους καὶ τὸ πλέον εὐχάριστον δι' ἐμέ· ἂν ὅμως θριαμβεύσῃ ἡ ἀσθένεια καὶ με κρατήσῃ μακρὰν, θὰ συνεισφέρω ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ κάνῃ κανεὶς εὐρισκόμενος μακρὰν. Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι δὲν λείπουν οἱ ἄξιοι νὰ διοικήσουν τὴν Ἐκκλησίαν ἄνδρες, ὅπως εἶναι ἐπόμενον νὰ συμβαίη διὰ μίαν τόσοσιν σπουδαίαν καὶ τόσοσιν καλῶς καθωδηγημένην εἰς ὅλους τοὺς καιροὺς ὑπὸ τοιούτων ἀρχηγῶν. Ἐν τούτοις, μετὰ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ποὺ ἐκτιμᾶτε προτιμῶ ἐξ ὅλων τὸν πρεσβύτερον Βασίλειον, τὸν ἀγαπητόν αὐτόν εἰς τὸν Θεὸν υἱόν μου. Ἐχω μάρτυρά μου τὸν Θεὸν ὅτι πρόκειται περὶ ἀνθρώπου με καθαρὰν ζωὴν καὶ καθαρὰν διδασκαλίαν. Εἶναι ἐξ ὅλων ὁ μόνος ποὺ ἤμπορεῖ, ἢ τουλάχιστον ποὺ ἤμπορεῖ καλύτερον, ἐκ τῶν δύο αὐτῶν ἀπόψεων, νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς δυσκολίας τῆς παρουσίας ὥρας καὶ τὸ πάθος τῆς ρητορείας ποὺ κατέχει τοὺς αἵρετικούς.

Αὐτὰ γράφω εἰς τοὺς ἱερεῖς, εἰς τοὺς μοναχοὺς, εἰς τοὺς ἀξιωματούχους, εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ εἰς ὅλον τὸν λαόν. Ἐὰν συμφωνήτε με τὴν γνώμην μου καὶ ἐπικρατήσῃ ἡ ψῆφος μου — ψῆφος ὀρθῆ καὶ ὑγιής, ἐφ' ὅσον τὴν συνεσκέφθην μετὰ τοῦ Θεοῦ — εἶμαι καὶ θὰ εἶμαι ἐν πνεύματι μαζί σας, ἢ μᾶλλον ἔχω ἤδη τὴν χεῖρα μου ἐπὶ τὸ ἔργον καὶ ἔχω ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἄλλ' ἐὰν ἔχετε διάφορον γνώμην, καὶ ἐὰν αἱ φατρίαὶ καὶ αἱ συγγένειαι τελικῶς ἀποφασίσουν δι' ὅλα, καὶ ἐὰν ἡ πίσις τοῦ ὄχλου θέλῃ νὰ διαταράξῃ δι' ἄλλην μίαν φοράν τὴν γαλήνην, κάνετε ὅτι σᾶς ἀρέσει, καὶ ἐγὼ δὲν θὰ ἀναμιχθῶ» (Ἐπιστολὴ 41. P. G. 37, 84 ἐξ.).

Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Βασιλείου ἀπεδείχθη, φυσικῶς, δύσκολος ὑπόθεσις. Ἔτσι ἀποδεικνύονται πάντοτε αἱ ἐκλογαί, ὅταν ὑποψήφιοι δι' ἀνωτέρας θέσεις εἶναι ὡσὰν τὸν Βασίλειον. Δὲν ἦσαν ἀρκεταὶ αἱ ἐπιστολαὶ

ΤΟ ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΝ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ "Ο ΑΓΙΟΣ ΣΕΡΓΙΟΣ,"

Τὸ Ὀρθόδοξον Θεολογικὸν Ἰνστιτοῦτον τῶν Παρισίων «Ὁ Ἅγιος Σέργιος» ἰδρύθη τῷ 1925.

Εἰς τὴν Γαλίαν εἶναι ἀνεγνωρισμένον ὡς Ἀνώτατον Ἰδρυμα Ἰδιωτικῆς Ἐκπαιδεύσεως. Ὑπ' αὐτὴν τὴν ιδιότητα ὑπόκειται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων.

Τὸ Ἰνστιτοῦτον ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου ρώσου μητροπολίτου Εὐλογίου Γεωργιέφσκυ (1868-1946), κατ' ἀρχὰς δὲ εἶχεν ὡς σκοπὸν τὴν μόρφωσιν θεολόγων ἱερέων τῆς ρωσικῆς διασποράς, μετὰ τὴν κομμουνιστικὴν ἐπανάστασιν. Ἀργότερον ὅμως — καὶ τοῦτο χάρις εἰς τὸ σύνολον τῶν περιφήμων καθηγητῶν του — κατέστη ἡ μόνη Ὀρθόδοξος Θεολογικὴ Σχολὴ εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην.

Τὸ Ἰνστιτοῦτον ἔσχε τὴν εὐτυχίαν νὰ συγκεντρώσῃ μίαν ὁμάδα περιωνύμων καθηγητῶν, ὡς τὸν δογματολόγον π. Σέργιον Μπουλγάκωφ (+1944), τοὺς ἱστορικοὺς Α.Β. Καρτασσώφ (+1961) καὶ Γ. Φεδότωφ (+1948), τοὺς φιλοσόφους Β. Βισσελάφ-τσεφ (+1950) καὶ π.Β. Ζενκόφσκυ (+1962), τὸν πατρολόγον π. Γ. Φλωρόφσκυ (σήμερον διδάσκοντα εἰς Πανεπιστήμια τῶν Η.Π.Α.), τὸν πατρολόγον καὶ λειτουργιολόγον π. Κ. Κέρν (+1960), τὸν ἀκούραστον ἐργάτην τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως Α. Ζάντερ (+1964) καὶ, τέλος, τὸν λίαν γνωστὸν καὶ σεπτῆς μνήμης καὶ εἰς τὸν ἑλληνικὸν κόσμον καινοδιαθηκο-

τοῦ Γρηγορίου διὰ νὰ ἐκλεγῆ ὁ Βασίλειος. Ὁ πατὴρ τοῦ Γρηγορίου, παρὰ τὸ γῆρας καὶ τὴν ἀσθενείαν του, ἐπειδὴ ἔλλειπε μία ψῆφος διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Βασιλείου, ἠναγκάσθη νὰ ταξιδεύσῃ εἰς τὴν Καισάρειαν ἀπ' ἔπου τὸν ἔφεραν πίσω εἰς τὸ σπῆτι του νεκρὸν. Τὸ συγκινητικὸν αὐτὸ ἐπεισόδιον διηγεῖται ὁ Γρηγόριος εἰς τὸν ἐπικηδεῖον διὰ τὸν πατέρα του μετὰ τὰ ἐξῆς λόγια: «Ἐλλειπεν ἓνας ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπισκόπων διὰ νὰ εἶναι κανονικὴ ἡ χειροτονία. Τότε ὁ πατέρας μου, ἂν καὶ καταβεβλημένος ἐκ τοῦ γῆρατος καὶ τῆς ἀσθενείας, σηκῶνεται ἀπὸ τὸ κρεβάτι του καὶ φεύγει διὰ τὴν Καισάρειαν μετὰ τὸν ζῆλον ἑνὸς νεαροῦ ἀνθρώπου ἢ μᾶλλον—διὰ νὰ εἰπῶ ἀκριβῶς τὴν πραγματικότητα— τὸν μεταφέρουν, ἐνῶ τὸ σῶμα του εἶναι νεκρὸν καὶ μόλις ἀναπνέει. Εἶναι ὅμως πεπεισμένος ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη τοῦ συμβῆ κακόν, αὐτὸς θὰ εἶναι ὁ καλύτερος θάνατος. Ἐκεῖ συνέβη καὶ τὸ καταπληκτικόν, διὰ τὸ ὅποιον ὅμως οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία: ἡ ἐργασία τὸν ἐνδυναμώνει, ὁ ζῆλος τὸν ἀνανεώνει: διευθίνει καὶ καθοδηγεῖ ὅλην τὴν ὑπόθεσιν, καὶ τοποθετεῖ τὸν ἐκλεγέντα εἰς τὸν θρόνον. Ἀμέσως μετὰ μᾶς τὸν φέρουν ἐπὶ ἑνὸς φορείου, τὸ ὅποιον δὲν ἦτο πλέον τάφος ἀλλὰ θεία κιβωτὸς» (Λόγος XVII, 36 P.G. 35, 1033).

(Συνεχίζεται)

ΣΑΒΒΑΣ ΑΓΟΥΡΙΔΗΣ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

λόγον, Ἐπίσκοπον Κατάνης Κασσιανὸν Μπεζομπρά-ζωφ (+1965).

Εἰς τοὺς ἀποφοίτους τοῦ Ἰνστιτοῦτου συγκαταλέγονται πλέον τῶν 200 ἱερεῖς θεολόγοι καὶ 10 ἐπισκοποὶ. Ἰδοὺ τὰ ὀνόματα τῶν πλέον γνωστῶν ἐπισκόπων ἐκ τῶν ἀποφοίτων:

1) Νίκων (Γρέβε), ρώσος ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Μπρούκλαϊν (Η.Π.Α.)

2) Ἰωάννης (Σαχαφσκύ), ρώσος ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Ἁγ. Φραγκίσκου (Η.Π.Α.).

Τὸ Ὀρθόδοξον Θεολογικὸν Ἰνστιτοῦτον τῶν Παρισίων «Ὁ Ἅγιος Σέργιος».

3) Σίλβεστρος (Χάρουνς), ρώσος ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Μοντρεάλ καὶ Καναδᾶ.

4) Μεθόδος (Κούλμαν), ρώσος βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ ἐν Παρισίοις ρώσου ἀρχιεπισκόπου Γεωργίου.

5) Νικόλαος (Ζερέμιν), ρώσος ἀρχιεπίσκοπος, τέως Ἐξάρχος τοῦ Πατριάρχου Μόσχας διὰ τὴν Δ. Εὐρώπην.

6) Ἰγνάτιος (Χαζίμ), Λιβανέζος, βοηθὸς Ἐπίσκοπος, Δ/ντῆς τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Μπελεμεντίου τοῦ Λιβάνου.

15 ἐκ τῶν ἀποφοίτων διδάσκουν ἤδη εἰς Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα. Εἰς αὐτοὺς συγκαταλέγονται: α) Πάντες οἱ σήμερον διδάσκοντες εἰς τὸ Ὀρθόδοξον Θεολογικὸν Ἰνστιτοῦτον τῶν Παρισίων¹.

1. Ἐξαιρέσιν ἀποτελοῦν: ὁ π. Νικόλαος Ἀφφανάσιεφ, τακτικὸς καθηγητῆς τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου καὶ τῆς Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, ἀπόφοιτος καὶ διδάκτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Βελιγραδίου καὶ ὁ κ. Ολιβιέ Κλεμάν, Ὑφηγητῆς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων.

β) Οί νέοι καθηγηται τοῦ Ὁρθοδόξου ρωσικοῦ θεολογικοῦ Σεμιναρίου τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου εἰς Η.Π.Α. π. Ἀλέξανδρος Σμέμαν, π. Ἰωάννης Μάγιεντωρφ καὶ Σέργιος Βερχοφσκύ καὶ γ) ὁ ἀποθανών εἰς τὸ Ἑλσίνκι τῆς Φινλανδίας (τῷ 1962) λειτουργιολόγος Βόρις Σόβε.

* *

Διὰ τὸ Ἀκαδ. ἔτος 1965-1966 ἐνεγράφησαν 25 σπουδασταί. Παραλλήλως πρὸς τοὺς ρώσους ἐσπούδασαν ἢ σπουδάζουν ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ: Γιουγκοσλάβοι, Βούλγαροι, Πολωνοί, Φινλανδοί, Γερμανοί, Ἑλβετοί, Ἀγγλοι, Γάλλοι, Ἀμερικανοί, Λιβανέζοι καὶ Ἕλληνες (Πατριαρχείου ΚΠόλεως, Ἱεροσολύμων, Ἀλεξανδρείας, Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καὶ Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος).

Τὸ ἄλλοτε καθαρῶς ρωσικὸν Ὁρθόδοξον Θεολογικὸν Ἰνστιτούτον μετεβλήθη, ὡς ἐσημειώθη ἐν ταῖς ἐμπροσθεν, εἰς Πανορθόδοξον Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Τοῦτο ἀφορᾷ εἰς τε τοὺς ἐν αὐτῷ σπουδάζοντας, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς διδάσκοντας καθηγητάς του.

Σήμερον μεταξύ τῶν καθηγητῶν του συγκαταλέγονται δύο Ἕλληνες (Ἀνδρέας Κ. Φυρίλλας καὶ Κωνσταντῖνος Κ. Παπουλίδης) καὶ εἷς Γάλλος (Olivier Clement).

Τὸ Ἰνστιτούτον δέχεται ὡς μαθητάς αὐτοῦ ἀποφοίτους τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως. Ἡ διάρκεια τῶν σπουδῶν εἶναι πενταετής. (Ἐν ἔτος προπαιδευτικῶν καὶ τέσσαρα ἔτη θεολογικῶν σπουδῶν).

Τὸ Ἰνστιτούτον δέχεται καὶ πτυχιούχους θεολόγους διὰ μετεκπαίδευσιν. Χορηγεῖ δὲ τοὺς ἐπιστημονικοὺς τίτλους τοῦ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ καὶ τοῦ ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ.

Ἐκτὸς τῆς τακτικῆς ταύτης θεολογικῆς διακονίας, τὸ Ἰνστιτούτον ἔχει νὰ παρουσιάσῃ ἐκκλησιαστικο-θεολογικὴν δραστηριότητα καὶ εἰς τοὺς κατωτέρω ἀνεξαρτήτους τομεῖς:

1) Τὸ Γυναικεῖον Θεολογικὸν Σεμινάριον (ἐγκαινισθὲν τῷ 1949).

2) Τὸ Κέντρον Ὁρθοδόξων Σπουδῶν, τὸ ὁποῖον διοργανώνει ἐσπερινὰ Μαθήματα καὶ Διαλέξεις εἰς ξένας γλώσσας (ἐγκαινισθὲν τῷ 1955).

3) Τὰ ἐτήσια Λειτουργικὰ Συνέδρια, εἰς τὰ ὁποῖα προσέρχονται, ἐκτὸς τῶν Ὁρθοδόξων καὶ ΡΚαθολικοῦ, ΠΚαθολικοῦ, Διαμαρτυρούμενοι καὶ Ἀγγλικανοὶ λειτουργιολόγοι.

Ἐξ ἄλλου, οἱ καθηγηται λαμβάνουν ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἰνστιτούτου.

Τὸ Ἰνστιτούτον εἶχε προσκληθῆ ὑπὸ τοῦ «Γραφείου Ἐνωτικῆς Κινήσεως» τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἀποστείλῃ ἐκπροσώπους του εἰς ὅλας τὰς συνεδριάσεις τῆς δευτέρας Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ.

Τὸ πρόγραμμα περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς μαθήματα²:

ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ	Προπαιδευτικὸν ἔτος					Τμήμα μετεκπαιδευμένων
	1ον ἔτος	2ον ἔτος	3ον ἔτος	4ον ἔτος	5ον ἔτος	
1) Παλαιὰ Διαθήκη (Ἱστορία τῶν χρόνων, Εἰσαγωγή, Ἑρμηνεία)	2	2	2	2	2	
2) Καινὴ Διαθήκη (Ἱστορία τῶν χρόνων, Εἰσαγωγή, Ἑρμηνεία)	2	2	2	2	2	
3) Δογματικὴ Θεολογία	2	2	2	2	2	
4) Μαριολογία						2
5) Λειτουργικὴ Θεολογία		2	2	2	2	
6) Συμβολικὴ Θεολογία		2	2			
7) Ἀπολογητικὴ Θεολογία	2	2				
8) Ἠθικὴ Θεολογία				2	2	
9) Πατρολογία	2	2	2	2	2	
10) Ἐργικολογία τῆς Θεολογίας	2					
11) Ὁρησκαιολογία	2					
12) Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία: Γενικὴ	2					
13) " " τῶν ἀρχαίων χρόνων		2				
14) " " τῶν Οἰκουμ. Συνόδων			2	2	2	
15) " " τοῦ Βυζαντίου			2	2	2	
16) " " τῆς Ρωσίας ..	2	2	2	2	2	
17) " " τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ..			2	2	2	
18) " " τῆς Ἑλλάδος ..				1	1	1
19) " " τῶν Ἀνατολ. Ἐκκλησιῶν ..				1	1	
20) Ἀρχαία Ἱστορία τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς ..	2					
21) Ἱστορία τῶν Ρωσικῶν αἱρέσεων					1	
22) Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας (Κλασσικῆς, Μεσαιωνοῦ, Νεωτέρου, Ρωσικῆς)	2	2	2	2	2	
23) Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Θεολογίας ..			2	2	2	2
24) Ποιμαντικὴ Θεολογία				1		
25) Κανονικὸν Δίκαιον			2	2	2	
26) Ψυχολογία	1					
27) Παιδαγωγικά				2		
28) Ἑβραϊκά			2	2		
29) Ἑλληνικά	2	2	2	2		
30) Ἀστικὰ	2	2	2			
31) Σλαβονικά	1					
32) Ρωσικά (διὰ τοὺς μὴ Ρώσους σπουδαστάς)	3	2	2	1		
33) Τυπικὸν	2	2				

2. Οἱ ἀριθμοὶ εἰς τὰς παραπλευροὺς στήλας ἀναφέρονται εἰς ἑβδομαδιαίας ὥρας διδασκαλίας.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ

- 1) Πρόεδρος: Πρωτοερεὺς Ἀλέξιος ΚΝΙΑΖΕΦ.
- 2) Πρόιστ. Οἰκονομ. Ὑπηρεσιῶν: Μ. Πρωτοπρεσβύτερος Νικόλαος ΑΦΦΑΝΑΣΙΕΦ.
- 3) Ἐπιμελητὴς Οἰκοτροφείου: Ἀνδρέας ΦΥΡΙΑΛΑΣ.
- 4) Γραμματεὺς: Νικόλαος ΟΣΤΑΧΝΟΒΙΤΣ.

ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ

1) Πρωθιερέυς Άλέξιου ΚΝΙΑΖΕΦ, τακτ. καθηγητής τής Ίστορίας τών χρόνων, Εισαγωγής, Έρμηνείας τής Π. Διαθήκης και τής Μαρριολογίας.

2) Μ. Πρωτοπρεσβ. Νικόλαος ΑΦΦΑΝΑΣΙΕΦ, τακτ. καθηγητής του Κανονικού Δικαίου και τής Γενικής Έκκλησιαστικής Ίστορίας.

3) Παύλος ΕΒΔΟΚΙΜΩΦ, τακτ. καθηγητής τής Ήθικης Θεολογίας και τής Ίστορίας τής Δυτικής Έκκλησίας.

4) Θεοδόσιος ΣΠΑΣΣΚΥ, έντετ. Ύφηγητής παρά τή έδρα τής Λειτουργικής Θεολογίας, τής Λατινικής γλώσσης και τής Ίστορίας τών Ρωσικών αίρέσεων.

5) Πρεσβύτερος Βόρις ΜΠΟΜΠΡΙΝΣΚΥ, έντετ. Ύφηγητής παρά τή έδρα τής Δογματικής Θεολογίας.

6) Νικόλαος ΚΟΥΛΟΜΖΙΝ, έντετ. Ύφηγητής παρά τή έδρα τής Ίστορίας τών χρόνων, Εισαγωγής, Έρμηνείας τής Κ. Διαθήκης, τής Έβραϊκής γλώσσης και τής Θρησκευολογίας.

7) Κύριλλος ΕΛΤΣΑΝΙΝΩΦ, Λέκτωρ τής Άπολογητικής Θεολογίας και τής Ίστορίας τής Φιλοσοφίας.

8) Ίωάννης ΜΟΡΟΖΩΦ, Λέκτωρ τής Ίστορίας τής Ρωσικής Έκκλησίας.

9) Άνδρέας ΦΥΡΙΛΛΑΣ, Λέκτωρ τής Πατρολογίας και τής Έλληνικής γλώσσης.

10) Πρεσβύτερος Ήλιος ΜΕΛΙΑ, Λέκτωρ τής Ποιμαντικής Θεολογίας.

11) Όλιβιέ ΚΛΕΜΑΝ, Λέκτωρ τής Συβολικής Θεολογίας και τής Ίστορίας τής Βυζαντινής Θεολογίας.

12) Κωνσταντίνος ΠΑΠΟΥΛΙΔΗΣ, Λέκτωρ τής Ίστορίας τής Έκκλησίας τής Έλλάδος, τής Ίστορίας τής Βυζαντινής Έκκλησίας και τής Ίστορίας τών Άνατολικών Έκκλησιών.

13) Νικόλαος ΟΣΣΟΡΓΚΙΝ, Λέκτωρ του Τυπικού.

14) Κυρία Ξένη ΚΟΥΛΟΜΖΙΝ, Λέκτωρ τής Σλαβονικής και Ρωσικής γλώσσης.

Σημ.: Άπό του Άκαδ. έτους 1966-1967 θα διδάξη Χριστιανικήν Άρχαιολογίαν ό γνωστός ρώσος καθηγητής Άντρέ Γκραμπάρ.

Ό Ήπίσκοπος Κατάνης
Κασιανός Μπεζουμπράζωφ (1892 - 4/2/1965)
Πρόταυς του Ίνστιτούτου
άπό του έτους 1947 μέχρι του θανάτου του.
Έδίδαξεν Ίστορίαν τών χρόνων, Εισαγωγήν, Έρμηνείαν τής
Καινής Διαθήκης και Έλληνικά.

Η ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Περί του Όρθοδόξου Θεολογικού Ίνστιτούτου τών Παρισίων

1) KERN C.: Le Vingt-cinquième anniversaire de la fondation de l' Institut de Théologie S. Serge à Paris. έν «Russie et Chrétienté», Παρίσι, έτ. 1950, άρ. φύλ. 1-2., σ. 73-79.

2) KOVALEVSKY P.: Saint Serge et la spiritualité russe, «Maitres Spirituels», Paris (éd. du Seuil) 1958.

3) LOWRIE D.: Saint Sergius in Paris. The Orthodox Theological Institute, London (S.P.C.K.) 1954.

4) ΜΠΟΜΠΡΙΝΣΚΥ Β. (μετάφρ. Χρ. Μπαλιά): «Τό Θεολογικόν Ίνστιτούτον του Άγίου Σεργίου», έν «Κιβωτός» 1953, άρ. φύλ. 19, 21 και 22.

5) ZANDER L.: The New Hearth in Russian Monasticism, έν «The Christian East», 9, (1928).

6) Τού αυτού: List of the writings of the professors of the Russian Orthodox Theological Institute in Paris (1925-1954). Παρίσι (έκδ. του Όρθ. Θεολ. Ίνστ. Παρισίων) 1954.

7) Τού αυτού: Ή πρώτη δεκαετία του Όρθοδόξου Θεολογικού Ίνστιτούτου τών Παρισίων (1925-1935). Παρίσι. Έκδ. Ένορίας του Άγίου Σεργίου (ρωσιστί) 1935.

8) Τού αυτού: Τό εικοσιπενταετές ίωβηλαίον του Όρθοδόξου Θεολογικού Ίνστιτούτου τών Παρισίων (1925-1950). Άνάτυπον έκ του περιοδικού «Έκκλησιαστικός Άγγελιαφόρος» (ρωσιστί), Παρίσι, άρ. φύλ. 4 (25), έτ. 1950.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΛΙΔΗΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

«Ζήτημα διεθνούς εϋθύνης».

Ὁ μόνιμος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Ο.Η.Ε. κ. Ἀλέξης Λιάτης, εἰς ἐπιστολήν του δημοσιευθεῖσαν προσφάτως εἰς τὴν ἐφημερίδα «Τάιμς τῆς Νέας Ὑόρκης», καταγγέλλων τὰ σκληρὰ μέτρα, ἅτινα ἔλαβον αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῶν δώδεκα τελευταίων ἐτῶν, τόσον ἐναντίον τοῦ Πατριαρχείου, ὅσον καὶ ἐναντίον τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος καὶ τῶν ἐλληνικῶν εκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑπογραμμίζει, ὅτι οἱ διωγμοὶ οὗτοι «δημιουργοῦν ζήτημα διεθνούς εϋθύνης».

Ὡς καὶ ἄλλοτε ἐσημειώθη ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἐκκλησίας», ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος διεθνῆς εϋθύνης βαρύνει ὡσαύτως καὶ τοὺς ἀρχηγούς τῶν μεγάλων Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσεως καὶ δὴ τὸν Πάπαν. Ἀσφαλῶς ἡ κατάστασις ἐν Κωνσταντινουπόλει θὰ ἦτο πολὺ καλυτέρα, ἐὰν οὗτοι δὲν περιορίζοντο εἰς διπλωματικὰς ἀοριστολογίας ὑπὲρ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀλλὰ ρητῶς ἐστιγματίζον τὰς τουρκικὰς βραβαρότητες καὶ ἤξιον τὴν ἄμεσον κατάπασιν τῶν ἀπαράδεκτων διωγμῶν.

Γεγονὸς ἀξιοπαρατήρητον.

Ὁ παγκόσμιος τύπος ἐξακολουθεῖ νὰ ἀσχολῆται περὶ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ρώσου ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν κ. Γκρομύκο εἰς τὸ Βατικανόν, ἐνθα οὗτος συνητήθη καὶ συνωμίλησε διὰ μακρῶν μετὰ τοῦ πάπα Παύλου ἐπὶ τῶν διεθνῶν προβλημάτων. Πρέπει νὰ τονισθῇ, ὅτι εἶναι ἡ πρώτη φορὰ, καθ' ἣν εἰς τὸ Βατικανόν ἐγένετο ἐπισήμως δεκτὸς ἀνώτατος κομμουνιστῆς ἀξιωματοῦχος.

Τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι ἀξιοπαρατήρητον, δοθέντος ὅτι κατὰ τὸ πρόσφατον παρελθόν ὁ μὲν Ρωμαιοκαθολικισμὸς εἶχεν ἐξαπολύσει δεδικαιολογημένως ἐγκυκλίους ἐναντίον τοῦ ἀθέου κομμουνισμοῦ, αἱ δὲ κομμουνιστικαὶ χῶραι εἶχον διώξει τοὺς ρωμαιοκαθολικούς, ὡς καὶ ἐν γένει τὴν Θρησκείαν.

Νομίζομεν, ὅτι αἱ διατυπωθεῖσαι ἤδη ἐπιφυλάξεις διὰ τὴν συνάντησιν τοῦ Πάπα καὶ τοῦ κ. Γκρομύκο εἶναι δεδικαιολογημέναι. Αἱ ἐκ καθολικῆς σκοπιμότητος τοιούτου εἶδους ἐπαφαὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φέρουν οὐσιαστικούς καρπούς, ἐὰν ὁ μὲν Παπισμὸς δὲν ἀποβάλλῃ τὰς ἀξιώσεις αὐτοῦ περὶ παγκοσμίου κυριαρχίας, ὁ δὲ Κομμουνισμὸς δὲν παύσῃ νὰ εἶναι ἀθεϊστικὴ κοσμοθεωρία καὶ βιοθεωρία.

Ἦραία πρωτοβουλία.

Εἶναι τῶ ὄντι ἀξιάπαινος ἡ ὥραία πρωτοβουλία τοῦ ἀντεισαγγελέως Ἐφετῶν κ. Γεωργίου Γιαννακοπούλου, ὅπως ἀσχοληθῇ μετὰ τὸ πρωτότυπον θέμα «Οἱ ἀπὸ δημίων καὶ δεσμοφυλάκων ἄγιοι». Οὗτος,

ὡς εἶναι γνωστὸν, ἐξιστόρησε τὴν μεταστροφὴν εἰς Χριστὸν πολυαριθμῶν δεσμοφυλάκων καὶ ἐημίων, πολλοὶ ἐκ τῶν ὁποίων καὶ ἐμαρτύρησαν, ἐμπνευσθέντες ἐκ τῆς πίστεως, τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν μαρτύρων τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἐδρύνων τὴν προσπάθειάν του ὁ κ. Γιαννακόπουλος, ἐνδιεφέρθη καὶ διὰ τὴν πρὸς τιμὴν τῶν ἁγίων αὐτῶν σύνθεσιν εἰδικῆς ἀκολουθίας, ἣτις, ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὠρίσθη νὰ ψάλληται, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς τῶν φυλακῶν, κατὰ τὴν ἑκτην Κυριακὴν ἀπὸ τοῦ Πάσχα. Καὶ τοῦτο, διότι κατ' αὐτὴν ἀναγινώσκεται ἡ περικοπὴ ἐκ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν πίστιν τοῦ δεσμοφύλακος τῶν Φιλιππῶν, προκληθεῖσαν ἐκ τοῦ θαύματος τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν φυλακισθέντων ἀποστόλων Παύλου καὶ Σίλα.

Ἀληθῶς, ὡς ἐσημειώθη, «πόσα δὲν θὰ ἤμποροῦσαν νὰ προσφέρουν εἰς διαφωτισμὸν καὶ τόνωσιν τῆς πίστεως τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, οἱ μορφωμένοι καὶ ἀξιωματοῦχοι, ἐὰν κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ κ. ἀντεισαγγελέως ἡσχολοῦντο μετὰ εὐλάβειαν καὶ ἐπὶ τοιούτων ἱερῶν θεμάτων!».

Ἐὰν ἐξευρίσκετο τρόπος.

Καθ' ἃ ἐγράφη εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ εἰς τὰ περιοδικά, «ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μυτιλήνης κ. Ἰάκωβος, εὐρεθείς εἰς τακτικὴν σύναξιν τῶν κληρικῶν τῆς ἐπαρχίας του, ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκειάν του εἰς ὄλους τοὺς Ἐφημερίους διὰ τὸ καθιερωθῆν ἀπὸ διετίας κοινὸν ταμεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον περιέρχονται ὅλα τὰ δικαιώματα ἐξ ἱεροπραξιῶν, ἣτοι γάμων, βαπτίσεων, κηδείων καὶ μνημοσύνων, ἅτινα διανέμονται ἐξ ἴσου εἰς τὸ τέλος ἐκάστου μηνὸς εἰς ὄλους τοὺς ἱερεῖς, ἀδιακρίτως ἐὰν ὑπηρετοῦν εἰς μικρὰς ἢ μεγάλας ἐνορίας».

Ἀσφαλῶς ἡ κατάστασις τοῦ ἱεροῦ μας κλήρου θὰ ἦτο πολὺ καλυτέρα καὶ πολλὰ σχόλια ἐναντίον αὐτοῦ θὰ ἀπεφεύγοντο, ἐὰν ἐξευρίσκετο τρόπος, ἵνα τὸ κοινὸν ταμεῖον καθιερωθῇ διὰ τοὺς κληρικούς πασῶν τῶν Ἱ. Μητροπόλεων. Ὀλίγη καλὴ θέλησις καὶ προσπάθεια πολλὰ πράγματα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διενεθῆσιν.

Ἀνάγκη συνεργασίας.

Ὁρθῶς ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κισάμου καὶ Σενίου κ. Εἰρηναῖος προτείνει δημιουργίαν μιᾶς «Ὁμοσπονδίας Χριστιανικῶν Συλλόγων καὶ Σωματείων», εἰς τὴν ὁποίαν α) ἕκαστον Σωματεῖον θὰ ἔχῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς δραστηριότητός του β) θὰ χαράσσωνται κοινὰ κατευθυντήριοι γραμμαὶ εἰς τὴν δραστηριότητα ταύτην εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποφεύγονται αἱ ἀντιθέσεις καὶ οἱ ἀντιχριστιανικοὶ ἀνταγωνισμοὶ τῶν

χριστιανικῶν μας συλλόγων· γ) θὰ ὑπάρξῃ ἡ δυνα-
τότης ἐνὸς συντονισμοῦ τῶν χριστιανικῶν δυνάμεων
τῆς Χώρας διὰ μίαν ρεαλιστικὴν χριστιανικὴν δράσιν.

Ὡς γράφει ὁ ἅγιος Κισάμου, «δὲν πρέπει νὰ συν-
εχισθῇ ἡ σημερινὴ τακτικὴ», καθ' ἣν «τὰ πολυάριθμα
Χριστιανικά μας Σωματεῖα ἔχουν μεταβληθῇ εἰς
πολυάριθμα ἐπίσης καὶ θλιβερά Χριστιανικά κομματί-
δια... Τὸ μέγα αἴτημα καὶ σύνθημα τῆς ἐποχῆς μας
δὲν εἶναι τόσοσιν ἡ ἐργασία, ὅσον ἡ σ υ ν ε ρ γ α σ ί α».

Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι ἡ συνεργασία αὕτη θὰ ἡδύ-
νατο νὰ πραγματοποιηθῇ ἄριστα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς
«Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλ-
λάδος».

Ὁρθόδοξον προσευχητάριον εἰς τὴν διάλεκτον Subwa.

Ὁφείλονται συγχαρητήρια καὶ ἐπαινοὶ εἰς τὸ
διορθόδοξον ἱεραποστολικὸν κέντρον «Πορευθέντες»,
διότι τοῦτο ἐξετύπωσε προσφάτως ἐν προσευχητάριον
εἰς τὴν διάλεκτον Subwa περιοχῆς τινος τῆς δυτικῆς
Τανζανίας πρὸς πνευματικὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐν αὐτῇ
ἰθαγενῶν μελῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ ἐκδο-
σις αὕτη σημαίνει τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἐφαρμογῆς ἐνὸς
νέου προγράμματος διὰ τὴν μετάφρασιν εἰς τὰς δια-
φόρους γλώσσας καὶ διαλέκτους τῆς Οὐγκάντας, Κέν-
νυας καὶ Τανζανίας τῶν λειτουργικῶν μας θησαυρῶν
καὶ διὰ τὴν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπανάληψιν τῆς
ἐπὶ ἑβδομήκοντα περίπου ἔτη ἀνασταλείσης ἐργασίας
μεταφράσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν μας κειμένων εἰς
γλώσσας καὶ διαλέκτους λαῶν, νεωστὶ ἀποδεχθέντων
τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν.

Ἡ «Ἐκκλησία» εὐχεται, ὅπως ἡ ἀρξαιμένη προσ-
πάθεια συνεχισθῇ καὶ ἀποδώσῃ «καρπὸν ἑκατοντα-
πλασίονα» πρὸς δόξαν τῆς Ὁρθοδοξίας.

Θρησκεία τῆς χαρᾶς.

Εἰς τὴν ἐφημερίδα «Νέα» ἐδημοσιεύθη κατ' ἀπο-
κλειστικότητα ἄρθρον τῆς ἐφημερίδος «The Daily
Telegraph», γραφὸν ὑπὸ τοῦ Τζῶν Μόρ, ἐν τῷ
ὁποίῳ ὑποστηρίζεται, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ εἶναι ἢ φαίνον-
ται δυστυχεῖς, ὅτι οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ δημιουργοῦν
πένθιμον καὶ μελαγχολικὴν ἀτμόσφαιραν, ὅτι αἱ χρι-
στιανικαὶ ἱεροτελεστῖαι ἔχουν πένθιμον τόνον καὶ ὅτι
τὰ πρόσωπα τῶν Χριστιανῶν εἶναι κλαίοντα.

Οὕτω διαστρεβλοῦνται τὸ περιεχόμενον τῆς Χρι-
στιανικῆς Θρησκείας, ἥτις εἶναι κατ' ἐξοχὴν θρησκεία
τῆς χαρᾶς, διὰ τὴν ὁποίαν ἰσχύουν οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου
«καὶ τὴν χαρὰν ἡμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ἡμῶν» (Ἰωάν. ις'
22) ἢ οἱ λόγοι τοῦ Παύλου «Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάν-
τοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε» (Φιλιπ. δ', 3). Ἰδίως ἢ
Ὁρθοδοξία, ὡς ὁμολογεῖ ὁ προτεστάντης καθηγητῆς
κ. Ernst Benz, «ἔχει διαφυλάξει τὸν πρωταρχικὸν
χαρακτήρα τῆς ἀτμοσφαιρας τῆς Χριστιανικῆς Ἐκ-
κλησίας, τ.ἔ. τὴν χαράν... Ἡ χαρὰ αὕτη παρέμεινεν
ἐντὸς τῆς Ὁρθοδοξίας ὡς ὁ θεμελιώδης τόνος τῆς

λατρείας: ἡ χαρὰ τῆς ἐνώσεως μετὰ τοῦ ζῶντος Κυ-
ρίου. Ἐν τῇ χαρᾷ αὕτη ἐκδηλοῦται ἡ ἀγαλλίασις ἐκ
τοῦ ὅτι αἱ δυνάμεις τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου
συνετριβήσαν, οἱ δαίμονες ἐνικλήθησαν, τὸ βασίλειον
τοῦ Σατανᾶ διελύθη, τὸ κακὸν ἤδη κατ' οὐσίαν ἐξε-
μηδενίσθη, καὶ διὰ τὸν ἀναγεννηθέντα ἄνθρωπον ἤδη
ἔχει ἀνατελεῖ ὁ νέος αἰὼν τῆς θείας ζωῆς, δόξης καὶ
ὠραϊότητος, ἡ ζωὴ τῆς νέας δημιουργίας καὶ τοῦ
καινοῦ κόσμου».

«Διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ».

Ἡ τελευταίως σημειωθείσα ἐκλειψις τοῦ ἡλίου,
ἥτις μετέβαλε τὴν πατοῖδα μας εἰς τόπον διεθνῶν
ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων, ἐπιστοποίησε διὰ μίαν
ἀκόμη φοράν, ὅτι «οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ»
(Ψαλμ. ιη', 1).

Ὡς ἔγραψεν ὁ καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀ-
θηρῶν κ. Δημ. Κωτσάκης, «οἱ ἀστρονόμοι ὑπελόγι-
σαν μὲ μεγίστην ἀκριβείαν τὰς φάσεις τοῦ φαινομένου,
διότι τὰ οὐράνια σώματα ὁ πάνσοφος Δημιουργὸς τὰ
ἔβαλε νὰ κινῶνται μὲ τάξιν, ἁρμονίαν καὶ θαυμαστὴν
ἀκριβείαν».

Τοῦτο εἶχεν ὑπ' ὄψιν του καὶ ὁ Αραγκό, ὅταν ὁμι-
λῶν εἰς ἐν συνέδριον περὶ μιᾶς ἐκλείψεως, εἶπε τὰ ἐξῆς:
«Ἐκείνη τὴν ἡμέραν, κύριοι, ἐκείνη τὴν ὥραν, ἐκεῖ-
νο τὸ λεπτόν, ἐκεῖνο τὸ δευτερόλεπτον, ἐκείνη τὴν
ὑποδιαίρεσιν τοῦ δευτερολέπτου τρεῖς ἀστέρες θὰ
ἐδρεθοῦν ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας καὶ θὰ γίνῃ ἡ ἐκλειψις
οὐχὶ διότι ἡμεῖς τὸ προλέγομεν, ἀλλὰ διότι τοιοῦτο-
τρόπως διέταξεν ὁ ἄπειρος Νόος, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ
πᾶν ὑπακούει καὶ μόνον οἱ ἄνθρωποι ἀπειθοῦν».

Ἐφ' ὅσον τόσοσιν διδακτικὸν εἶναι τὸ φαινόμενον
τῆς ἐκλείψεως, δικαίως πολλοὶ ἐκπαιδευτικοὶ καὶ
γονεῖς, ὡς ἐσημειώθη εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἐσχολίασαν
δυσμενῶς τὴν λίαν ἀνυχολόγητον καὶ ἀντιπαιδαγω-
γικὴν διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, δυνάμει
τῆς ὁποίας οἱ μαθηταὶ μετὰ βαθυτάτης πικρίας παρέ-
μειναν κατὰ τὴν ἐκλειψιν τοῦ ἡλίου ἐγκλειστοὶ εἰς τὰς
αἰθούσας διδασκαλίας, χωρὶς νὰ δυνηθοῦν νὰ παρακο-
λουθήσων τὸ σπανιώτατον φαινόμενον. Οὕτως ἀπω-
λέσθη δι' αὐτοὺς μία εὐκαιρία ζωντανῆς καὶ βιωματι-
κῆς διδασκαλίας, δοθέντος ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ των θὰ
ἦτο δυνατόν νὰ προφυλαχθοῦν μεριμνῇ καὶ εὐθύνη τῶν
διδασκόντων.

Τὸ κακὸν προχωρεῖ.

Τρομακτικὸς ἀληθῶς εἶναι ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ
διμήνου Μαρτίου—Ἀπριλίου εἰς τροχαῖα ἀτυχήματα,
σημειωθέντα εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἀθηρῶν καὶ τῶν
προαστίων: 34 νεκροί, 60 βαρέως τραυματισμένοι
καὶ 387 ἐλαφρῶς. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ δεῖκται μὲ τὸ
συγκλονιστικὸν ὕψος των ἀποτελοῦν τὸ ἀποκορύφωμα
μιᾶς καταστάσεως, ἡ ὁποία ἀπαιτεῖ—ὡς ἔγραψεν
ἢ «Ἐκκλησία» οὐχὶ ἅπαξ—τὴν λήψιν ἀποφασιστικῶν
καὶ συστηματικῶν μέτρων ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων.
Ἡ δι' ὄλων τῶν μέσων ἐπαφῆς μὲ τὸ κοινὸν (Τύπος,

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 11ης μέχρι τῆς 25ης Μαΐου 1966 ἔχοροστάτησεν εἰς διαφόρους ἱεροὺς ναοὺς Ἀθηνῶν, προήδρευσε τῶν συνεδριῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων διαφόρων Ἐκκλησιαστικῶν Ὄργανισμῶν, συνειργάσθη μετὰ Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων, ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν διαφόρους ἐπιτροπὰς καὶ ἄτομα κ.τ.λ. Οὕτω:

Ἐχοροστάτησε: Τῆ 13ῃ Μαΐου εἰς τὴν Ἀκολουθίαν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν ἐπὶ τῇ ἐπανακομιδῇ τῆς τιμίας Κάρας τοῦ ἁγ. Ἀποστόλου Τίτου, εἰς τὸ τέλος τῆς

ὁποίας ὠμίλησεν, ἐξάρας μετὰ σπανίας δυνάμεως λόγου τὸ ἔργον τοῦ ζηλωτοῦ συνεργάτου τοῦ μεγάλου ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν Παύλου.

—Τῆ 15ῃ Μαΐου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν τελεσθεῖσαν θεῖαν Λειτουργίαν.

—Τῆ 20ῃ Μαΐου εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου Ὁμοιοίας.

—Τῆ 22α Μαΐου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν τελεσθεῖσαν θεῖαν Λειτουργίαν.

Προέστη: Τῆ 15ῃ Μαΐου εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν Ἁγίου Γεωργίου Κυψέλης τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῆς ἀειμνήστου Ἑλένης Πασχάλη, ἀνεψιάς τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου.

Ραδιόφωνον κ.λ.π.) διαφώτισίς του διὰ τοὺς τροχαίους κινδύνους καὶ τὴν ἀποφυγὴν των, παρὰ τὸ ὅτι εἶναι τὸ σπουδαιότερον ἐκ τῶν προληπτικῶν μέτρων, δὲν ἔγινεν ἕως τώρα μὲ τὴν δέουσαν πληρότητα καὶ ἀδιάπτωτον ἐπιμονήν. Ὑπῆρξαν μόνον μερικαὶ ἀναλαμπαι μὲ διαφωτιστικὰς ἐκστρατείας ὀλίγων ἡμερῶν ἐκάστοτε, ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἀρκεῖ. Ὡς δεικνύουν οἱ ἀριθμοὶ μὲ τὴν τρομερὰν ἐνγλωττίαν των, ὁδηγοὶ καὶ πεζοὶ δὲν ἔχουν συνειδητοποιήσει τὸ ζήτημα καὶ τὸ κακὸν θὰ προχωρή, ἂν δὲν γίνῃ πᾶν ὅτι ἐπιβάλλεται διὰ τὴν ἀντιμετώπισίν του.

Εἰς τὸ μεταίχμιον.

Ὁ διάσημος Ἀμερικανὸς ἱεροκήρυξ Μπίλλν Γκράχαμ, εὐρισκόμενος τελευταίως εἰς Ἀγγλίαν, ἐδήλωσεν ὅτι ἡ χώρα του καὶ ἡ Ἀγγλία κατατρόχονται ὑπερβολικῶς ἀπὸ τὰ σεξουαλικά ζητήματα. «Ὅταν οἱ ἄνθρωποι», εἶπε μεταξὺ ἄλλων, «χάνουν τὸν δρόμον των, τοὺς σκοποὺς των, τὴν θέλησίν των καὶ τὰ ἰδανικά των, καθὼς καὶ τὴν πίσιν των, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Ἰσραηλίται, ἀσχολοῦνται συνεχῶς μὲ τὴν σάρκα». Ἐρωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν δημοσιογράφων ἐὰν ἔχη τὴν γνώμην, ὅτι αἱ δύο αὐταὶ χώραι παρακμάζουν ἠθικῶς ἀπῆρτησεν: «Ὁχι, ἀλλὰ τὰ ἐπικίνδυνα σημεῖα ὑφίστανται. Εὐρισκόμεθα ἤδη εἰς τὸ μεταίχμιον. Ὀλίγα ἀκόμη ἔτι πρὸς τὴν κατεῦθυσίν αὐτὴν πρὸ ἀπολοιοῦμεν καὶ θὰ φθάσωμεν ἀσφαλῶς εἰς τὸν ἐκφυλισμὸν».

Αἱ διαπιστώσεις αὐταὶ δὲν ἀφοροῦν μόνον τὰς δύο μεγάλας ἀγγλοσαξωνικὰς χώρας. Ἀρμύζουν καὶ εἰς ἄλλην τὴν πολιτισμένην ἀνθρωπότητα τῆς σήμερον, ἡ ὁποία ἂν δὲν εὖρη ἐγκαίρως τὸν δρόμον ἐπιστροφῆς πρὸς τὰς ὑγιεῖς πνευματικὰς ἀξίας καὶ τὸν Χριστόν, ἀσφαλῶς θὰ ἐδρεθῇ ἀργὰ ἢ γρήγορα πέραν τοῦ σημερινοῦ μεταίχμιον.

Νὰ μὴ διστάσουν.

Ἡ Γαλλία καί, μετὰ τὸ ἰδικὸν της παράδειγμα, καὶ ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ κράτη, ἀπεφάσισαν νὰ προβοῦν εἰς τὴν λήψιν αὐστηροτάτων μέτρων διὰ νὰ καταστήσουν ἀδύνατον τὴν εἴσοδον ἢ τὴν παραμονὴν εἰς τὸ ἔδαφος των τῆς κατηγορίας ἐκείνης τῶν σημερινῶν

τουριστῶν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἀνυπόφορον θέαμα ἀπὸ αἰσθητικῆς καὶ ἠθικῆς ἀπόψεως, ἐνῶ συγχρόνως δὲν προσφέρει εἰ μὴ ἀσήμαντον ὅλως ἀξίησιν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν συναλλάγματος. Πρόκειται διὰ τοὺς βρωμεροὺς, ἀκουρευτοὺς καί, συνήθως, ἀμφιβόλου φύλου διεθνεῖς ἀλίπτας, οἱ ὁποῖοι παριστάνουν τὸν περιηγητήν. Ἀπὸ αὐτοὺς δὲν εἶναι ὀλίγοι οἱ κωκλοφοροῦντες καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς εἰς τὴν χώραν μας.

Νομίζομεν, ὅτι τὸ παράδειγμα τῆς Γαλλίας καὶ τῶν ἄλλων κρατῶν πρέπει νὰ τύχῃ μιμήσεως καὶ παρ' ἡμῶν. Ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία, μάλιστα, εἶναι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλην εὐαίσθητος πρὸ τοῦ τοιοῦτου φαινομένου καὶ συνεπῶς θὰ ἔδει ἡμεῖς νὰ κάμωμεν τὴν ἀρχὴν καὶ ὄχι νὰ σκεπτόμεθα ἀκόμη ἂν πρέπει νὰ ἀκολουθήσωμεν τὸ προηγούμενον ἄλλων χωρῶν.

Ἀσύγγνωστος κακοποῖτα.

Εἰς ἐντονωτάτην διαμαρτυρίαν των, ἐπρόσωποι ἰδρυμάτων καὶ ὀργανώσεων, συνεργαζομένων μὲ τὴν Κοσμητεῖαν Ἐθνικοῦ Τοπίου καὶ Πόλεων, καταγγέλλουν δι' αὐτῆς τὴν διαρκῶς ἐκτεινόμενην παραμόρφωσιν καὶ καταστροφὴν τῆς ἑλληνικῆς γῆς, ὡς καὶ τὴν κακοποίησιν ἱστορικῶν χώρων καὶ μνημείων. Εἰς τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα τὸ πράσινον καὶ αἱ γραφικαὶ ἑδαφικαὶ ποικιλίαι ἐξαφανίζονται μὲ γνώμονα τὴν «ἀρχιτεκτονικὴν ἐνοικίον», ἡ δὲ ἀμέλεια, ἀδιαφορία καὶ ἔλλειψις προνοήματος διαφυλάξεως τῶν γεωφυσικῶν καὶ ἱστορικῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ἑλληνικοῦ τοπίου εἶναι, κατὰ τὰ παρεχόμενα εἰς τὴν ἐν λόγω διαμαρτυρίαν στοιχεῖα, μίᾳ κατάστασις ὅλως ἀδικαιολόγητος καὶ προκαλοῦσα τὴν ἀγανάκτησιν. Τὴν ἔλλειψιν αὐτὴν συναισθήσεως ἢ διαμαρτυρία, διὰ τῶν συγκεκριμένων περιπτώσεων, ἀληθῶς συγκλονιστικῶν, τὰς ὁποίας παραθέτει, παρουσιάζει εἰς τὰς πραγματικὰς διαστάσεις της. Καὶ εἶναι αὐταὶ μεγάλαι. Ἡ προειδοποίησις τῆς Κοσμητείας Ἐθνικοῦ Τοπίου ὅτι, ἂν δὲν ἐπιδειχθῇ τὸ ἐπιβαλλόμενον ἐνεργὸν ἐνδιαφέρον θὰ προσφύγῃ εἰς Διεθνεῖς Ὄργανώσεις προστασίας τῆς Φύσεως καὶ μοναδικῶν μνημείων εἶναι δηλωτικὴ τῆς ἄκρας σοβαρότητος τοῦ φαινομένου. Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι πρόκειται διὰ τὴν χώραν, ἡ ὁποία λέγεται Ἑλλάς...

—Τῆ 16ῃ Μαΐου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν τῆς Νεκρωσίου Ἀκολουθίας εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν Χρήστου Σγουρίτσα.

—Τῆ 21ῃ Μαΐου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ναυπλίου, συνειρουργούντων τῶν Σεβασμ. Συνοδικῶν Συνέδρων, τῆς Δοξολογίας ἐπὶ τῇ ὀνομαστικῇ ἑορτῇ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντίνου, ἀναπέμφας ὠραίαν περιστατικὴν εὐχὴν.

—Τῆ 22ῃ Μαΐου ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν τοῦ Μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν πρὸ 25 ἐτῶν πεσόντων εἰς τὴν Μάχην τῆς Κρήτης.

Ἐπεδέχθη: Τῆ 13ῃ Μαΐου ἐν τῷ ἀεροδρομίῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Συνέδρων τὴν ἐκ Βενετίας ἐπανακομισθεῖσαν τιμίαν Κάραν τοῦ ἁγ. ἀποστόλου Τίτου, ὅτε ἀνήλθεν ἐπὶ τοῦ ἀεροσκάφους καὶ ἀνέπεμψεν δέησιν.

Προέπεμψε: Τῆ 14ῃ Μαΐου τὴν τιμίαν Κάραν τοῦ ἁγ. ἀποστόλου Τίτου ἀπὸ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν μέχρι τοῦ Φαληρικοῦ Δέλτα μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων Συνοδικῶν Συνέδρων.

Προήδρευσε: Τῆ 11ῃ Μαΐου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

—Τῆ 12ῃ Μαΐου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

—Τῆ 17ῃ Μαΐου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τὸ δὲ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

—Τῆ 18ῃ Μαΐου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

—Τῆ 20ῃ Μαΐου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

—Τῆ 24ῃ Μαΐου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, τὸ δὲ ἀπόγευμα τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλαγαμένης.

—Τῆ 25ῃ Μαΐου τῆς συνεδρίας τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

Συνειργάσθη: Τῆ 18ῃ Μαΐου μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Ἡλείας κ. Γερμανοῦ καὶ Μαρωνείας κ. Τιμοθέου καὶ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ Ὁρθοπευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας Καθηγητοῦ κ. Μάρκου Σιώτη.

Παρηκολούθησε: Τῆ 22ῃ Μαΐου εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν Ἀθηνῶν τὴν διάλεξιν περὶ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τοῦ βουλευτοῦ καὶ τέως ὑπουργοῦ κ. Σταύρου Νικολαΐδου.

Ἀντεπεσκέφη: Τῆ 25ῃ Μαΐου εἰς τὸ ξενοδοχεῖον «Ἐθνικόν» τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κρήτης κ. Εὐγένιον.

Ἐπεσκέφη: Τῆ 23ῃ Μαΐου τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν καὶ παρεκάθησεν εἰς κοινὴν τράπεζαν μετὰ τῶν οἰκτρόφων καὶ τοῦ προσωπικοῦ αὐτῆς.

—Τῆ 25ῃ Μαΐου τὸ Ἄσυλον Ἁγίου Ἀνδρέου Νέας Σμύρνης.

Ἐδέχθη: Τῆ 11ῃ Μαΐου τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβον, τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Δημητριάδος κ. Δαμασκηνὸν καὶ Σύρου καὶ Τήνου κ. Δωρόθεον, τὸν ἡγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πετράκη πανοσ. ἀρχιμ. Χαρ. Βασιλόπουλον καὶ 120 αἰδῶσ. ἱερεῖς φιλοξενουμένους ὑπὸ τοῦ Βασιλικῷ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος.

—Τῆ 13ῃ Μαΐου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Ἰωαννίνων κ. Σεραφεῖμ, τὸν προϊστάμενον τῆς Ὁρθοπευτικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Γ.Ε.Σ. πανοσ. ἀρχιμ. Ἀμβρόσιον Μαντζῶρον, τὸν ἱεροκήρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Σερβίων καὶ Κοζάνης πανοσ. ἀρχιμ. Ἀπόστολον Παπακωνσταντίνου, τὸν πανοσ. ἀρχιμ. Τζοβλάν μετὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἄσφουλο Ἁγίου Ἀνδρέου καὶ τὸν νομικὸν σύμβουλον τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομον Νεαμονιτάκη.

—Τῆ 14ῃ Μαΐου τὸν ἐπίσκοπον Βενετίας κ. Ὀλιβόττι μετὰ τῶν Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν Κισάμου καὶ Σελίνου

κ. Εἰρηναίου καὶ Αὐστρίας κ. Χρυσόστομου, τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σύρου καὶ Τήνου κ. Δωρόθεον καὶ τὴν κ. Μαριάνθη Σίμου.

—Τῆ 16ῃ Μαΐου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σύρου καὶ Τήνου κ. Δωρόθεον, τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν Ὁρθοπευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας Καθηγητὴν κ. Μάρκον Σιώτην, τὸν ἡγούμενον τῆς Ἱ. Μονῆς Πετράκη πανοσ. ἀρχιμ. Χαρ. Βασιλόπουλον, τὸν ἡγούμενον τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης πανοσ. ἀρχιμ. Γεώργιον Προκόπην, τὸν Ἀρχιερατικὸν Ἐπίτροπον ἐν τῇ περιφερείᾳ Νέστου πανοσ. ἀρχιμ. Χρυσόστομον Γιοφῆν καὶ τὸν Διευθύνοντα Σύμβουλον τοῦ Τ.Α.-Κ.Ε. κ. Ζαφ. Κέπετζην.

—Τῆ 18ῃ Μαΐου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνόν, τὸν βουλευτὴν καὶ τέως ὑπουργὸν κ. Σταύρον Νικολαΐδην, τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν Ὁρθοπευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας Καθηγητὴν κ. Μάρκον Σιώτην καὶ τὸν Ἀστυνομικὸν Διευθυντὴν Τροχαίας Ἀθηνῶν κ. Χατζηλευθερίου.

—Τῆ 19ῃ Μαΐου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἡλείας κ. Γερμανὸν καὶ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Γεώργιον.

—Τῆ 23ῃ Μαΐου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Μαρωνείας κ. Τιμοθέου καὶ Αὐστρίας κ. Χρυσόστομον, τὸν πρωτοσύγκελλον τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μεσσηνίας πανοσ. ἀρχιμ. Ἀγαθ. Μηχαηλίδην, τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας πανοσ. ἀρχιμ. Παντελεήμονα Μπαρδάκου, τὸν φαρμακοποιὸν ἐκ Κων/πόλεως κ. Γιουζέρογλου, τὸν βοηθὸν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν κ. Τσάκωνα καὶ τὸν ἐξ Ἀϊδινίου κ. Τζανίδην.

—Τῆ 25ῃ Μαΐου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Κρήτης κ. Εὐγένιον, Αὐστρίας κ. Χρυσόστομον καὶ Πολυανῆς καὶ Κιλκισίου κ. Χαρίτωνα, τὸν καθηγητὴν τοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης κ. Εὐάγγελον Θεοδώρου, τὸν Διευθύνοντα Σύμβουλον τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. κ. Ζαφ. Κέπετζην, τὸν ἱεροκήρυκα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου πανοσ. ἀρχιμ. Κωνσταντίνου Χρόνην καὶ τὸν ἔμπορον κ. Φιλίππου.

Ἱ. Μητρόπολις Ἐδέσσης καὶ Πέλλης

Ἡ Διοίκησις Χωροφυλακῆς Ἐδέσσης, κατόπιν σχετικοῦ ἐγγράφου τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Διονυσίου, τὸ ὁποῖον δημοσιεύθη καὶ εἰς τὴν «Ἐκκλησίαν» εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 9 φύλλον τῆς 1ῃς Μαΐου 1966, ἐξέδωκε τὴν ἐξῆς διαταγὴν σχετικῶς μετὰ τὴν λειτουργίαν τῶν κινητῶν κινηματογράφων:

Ἑλληνικὴ Βασιλικὴ Χωροφυλακὴ
Διοίκησις Χωροφυλακῆς Ἐδέσσης
Γραφεῖον Δημοσίας Ἀσφαλείας
Ἄριθμ. Πρωτ. 58/13/21α

Ἐν Ἐδέσσει τῇ 14 Μαΐου 1966

Πρὸς

τὰς Ὑποδιοικήσεις Χωρ/κῆς καὶ Τμήματα ἔδρας μου

Περίηλθεν εἰς γνῶσιν τῆς Δ/σεως, ὅτι ἐν τῇ περιφερείᾳ ὑμῶν προβάλλονται ὑπὸ φορητῶν κινηματογράφων ταινίαι εἰς αἰθούσας τελείως ἀκατάλληλους, μὴ πληρούσας τοὺς ὅρους ἀσφαλείας, ἐξαιρετισμοῦ καὶ ὑγιεινῆς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρησιμοποιοῦνται ἀποθηκῆ ἀνευ παραθύρων, ἄθλια καφενεῖα ἢ ἕτεροι ἀκατάλληλοι χώροι καὶ δὴ τῇ ἀνοχῇ τῶν Ἀστυνομικῶν Ἀρχῶν. Ἡ τοιαύτη κατάστασις εἶναι ἀπαράδεκτος καὶ μαρτυρεῖ ἔλλειψιν εὐθιξίας ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ ἔργου τῆς Χωροφυλακῆς καὶ ἐκπληρώσεως τῆς ἀποστολῆς τῆς.

Οἱ ἐκμεταλλεῖται τοιοῦτων φορητῶν κινηματογράφων δέον νὰ ὦσιν ἐφοδιασμένοι διὰ σχετικῆς ἀδείας ἡμῶν, ὡς καὶ τοιαύτης τῆς Δ/σεως Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν (ἀφορώσης τὴν καταλληλότητα τῆς αἰθούσας), προβλεπομένην ὑπὸ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 36/30/301β ἀπὸ 5.10.1956 (Φ.Ε.Κ. 918 Β'. Τεύχος 24.10.56) κοινῆς ἀποφάσεως τῶν κ.κ. Ὑπουργῶν Συγκοινωνιῶν, Δημοσίων Ἔργων, Βιομηχανίας κλπ.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω παρακαλῶ ὅπως ἐκδώσῃτε αὐστη-

ρὰς διαταγὰς πρὸς τὰς ὑφισταμένας σας ὑπηρεσίας, ἵνα μὴ ἐπιτρέψωσιν ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει τὴν λειτουργίαν τῶν ὡς εἴρηται φορητῶν κινηματογράφων, ἐφ' ὅσον οἱ ἐνδιαφερόμενοι δὲν ἔχωσιν ἐφοδιασθῆ καὶ διὰ τῆς σχετικῆς ἀδείας τῆς Διευθύνσεως Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν.

Ἐφεξῆς, μετὰ τῶν ὑποβαλλομένων ἡμῖν αἰτήσεων περὶ χορηγήσεως ἀδείας λειτουργίας φορητῶν κινηματογράφων, νὰ ὑποβάλλωνται καὶ ἀντίγραφα τῶν σχετικῶν ἀδειῶν τῆς Δ/νσεως Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν «περὶ τῆς καταλληλότητος τοῦ οἰκῆματος».

Ἐπιστῶ ἰδιαίτερος τὴν προσοχὴν τῶν Διοικητῶν ὑμῶν, διὰ τὴν ἄσκησιν ἐνδελεχοῦς καὶ συστηματικοῦ ἐλέγχου τῶν ὡς εἴρηται κινηματογράφων καὶ τὴν μετ' αὐστηρότητος ἐφαρμογὴν τῶν κειμένων διατάξεων «περὶ θεάτρων καὶ κινηματογράφων».

Ὁ Προσ. Διοικητῆς τῆς Διοικήσεως
Πολύχρονος Εὐθύμιος
Ταγ/ρχης

Ἱ. Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟΥ ΕΙΣ ΑΓ. ΚΟΣΜΑΝ ΤΟΝ ΑΙΤΩΛΟΝ

Ὁ Μητροπολίτης Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Θεόκλητος προκηρύσσει Διαγωνισμὸν συγγραφῆς βιβλίου ἀφιερωμένου εἰς τὸν π. Κοσμᾶν τὸν Αἰτωλόν, μὲ ἐφάπαξ βραβεῖον 10.000 δραχμῶν καὶ 15% ἐπὶ τῶν πωληθησομένων ἀντιτύπων ὑπὲρ τοῦ συγγραφέως, οὕτως τὸ βιβλίον ἦθελεν βραβευθῆ.

Τὸ θέμα τοῦ βιβλίου εἶναι: Βιογραφία π. Κοσμᾶ Αἰτωλοῦ ὑπὸ μορφὴν ἀφηγήσεως. Τὸ βιβλίον δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνει, εἰ δυνατόν, τὰς διακοσίας τυπογραφικὰς σελίδας σχήματος 58X86.

Τὸ βραβευθὸν βιβλίον ὑποχρεοῦται ἡ Ἱερά Μητρόπολις νὰ τὸ ἐκδώσῃ ἐντὸς ἐνὸς ἔτους ἀπὸ τῆς προκρίσεως.

Ἐπιτροπὴ βραβεύσεως διὰ τὸ βιβλίον Βιογραφία π. Κοσμᾶ Αἰτωλοῦ ὀρίζεται ἐκ τῶν: 1) Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Θεοκλήτου, ὡς Πρόεδρου, 2) Ἰωάννου Μ. Παναγιωτοπούλου, συγγραφέως, 3) Κωνσταντίνου Τσιροπούλου, συγγραφέως, καὶ 4) Ἀρχιμ. Θεοκλήτου Φεφέ, ὡς Γραμματέως.

Ὡς προθεσμία παραδόσεως τῶν ἔργων διὰ τὴν ἐπιλογὴν ὀρίζεται ἡ 24η Αὐγούστου 1967 μῆμη τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ. Τὰ ἔργα δεῖν νὰ ἀποσταλοῦν ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτην.

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως

Ἱερά Μητρόπολις Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας

Τὸ Ἀνώτατον Ἀρχηγεῖον τῶν Συμμαχικῶν Δυνάμεων Νοτίου Εὐρώπης ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἐφημέριον τοῦ χωρίου Κάτω Λούσων Ἀργύριον Καρανικίαν τὴν ἐξῆς εὐαρέσκειαν:

HEADQUARTERS
ALLIED AIR FORCES SOUTHERN EUROPE
NAPLES, ITALY
OFFICE OF THE COMMANDER
25. JAN. 1966

Ἱερέα Χωρίου Κάτω Λούσων
Καλάβρυτα (Πάτραι) Greece

Αἰδεσιμώτατε,

Οἱ ἐπιζῶντες, αἱ οἰκογένειαι τῶν ἐπιβαινόντων τοῦ ἀεροσκάφους καὶ ὅλοι οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν διοίκησίν μου,

σᾶς ἐκφράζου, μαζὶ μὲ ἐμέ, τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην των διὰ τὴν βοήθειαν καὶ τὴν πνευματικὴν παρηγορίαν τὰς ὑποίας προσεφέρατε κατὰ τὰς ἐνεργείας διασώσεως, αἵτινες ἠκολούθησαν τὴν συντριβὴν τοῦ ἀεροσκάφους μας VC-47 ἐπὶ τοῦ Χελμοῦ τὴν 13 Ἰανουαρίου 1966.

Αἱ προσπάθειαι σας ὑπῆρξαν ἔργον ἀληθοῦς Χριστιανοῦ καὶ ἦσαν ἀντάξια τῶν ὠραιότερων παραδόσεων τῆς πατρίδος σας.

Μετὰ σεβασμοῦ
BENJAMIN I. WEBSTER
Ἀντιπτεράρχος ΗΠ.
Διοικητῆς

Τὸ οἰκονομικὸν πρόβλημα τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου

Ὁ Ἐξοχώτατος Ὑπουργὸς Συντονισμοῦ κ. Μητσοτάκης, συναντηθεὶς προσφάτως μετὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μαρωνείας κ. Τιμοθέου, διεβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι τὸ ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἀπασχολοῦν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος οἰκονομικὸν πρόβλημα τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου ἀποτελεῖ καὶ ἰδικόν του μέλημα καὶ ὅτι πρόκειται νὰ λυθῆ ὀριστικῶς ἐντὸς τοῦ τρέχοντος ἔτους. Ὁ Ἐξοχώτατος κ. Ὑπουργὸς ἐπανελάβε τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην καὶ εἰς τὴν ἀντιπροσωπείαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία μετέσχε τῶν ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Κρήτης ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων ἐπὶ τῇ ἐπανακομιδῇ τῆς τιμίας Κάρας τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Τίτου.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πληροφορηθεῖσα ταῦτα μετ' ἰδιαίτερης χαρᾶς καὶ ἱκανοποιήσεως παρὰ τοῦ Ἁγίου Μαρωνείας, ὡς καὶ τῆς λοιπῆς ἀντιπροσωπείας, ἀπέστειλε τὴν 25ην Μαΐου ἐ.ε. πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον Ὑπουργὸν Συντονισμοῦ κ. Μητσοτάκην ἔγγραφο, ἐν ᾧ ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν βεβαιότητα αὐτῆς, ὅτι ἡ ὡς ἄνω ὑπόσχεσις θέλει πραγματοποιηθῆ ταχέως, οὕτως ὥστε νὰ ρυθμισθῇ αὐτὸ τὸ δίκαιον αἶτημα τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας κ. Μιχαὴλ Ράμσεϋ ἐπεσκέφθη τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ 30 Ἀπριλίου μέχρι 3 Μαΐου 1966 κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Σερβίας κ. Γερμανοῦ. Οἱ Προκαθημένοι τῶν δύο Ἐκκλησιῶν διεξήγαγον συνομιλίαν εἰς φιλικὴν καὶ ἐγκάρδιον ἀτμόσφαιραν. Κατὰ τὰς συνομιλίαν διεπιστώθη ὅτι ὑπάρχουν δυνατότητες καλυτέρας γνωριμίας καὶ προσεγγίσεως τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καὶ ὅτι ἡ παρούσα συνάντησις ἀποτελεῖ ἰδιαίτερος καλὸν οἰωνόν.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντέρμπουρου κ. Ράμσεϋ ἀπένευμεν εἰς τὸν Μακαριώτατον Πατριάρχην Γερμανὸν τὸν Σταυρόν τοῦ Λάμπεθ. Τὸ παράσημον αὐτὸ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀπενεμήθη μέχρι τοῦδε μόνον εἰς 8 προσωπικότητας.

Ἀποφάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας συνεκροτήθη εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνετέθη ἡ ὀργάνωσις τῆς συσκέψεως τῆς Διορθοδόξου Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς καὶ τῆς Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία θὰ συνέλθῃ τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον εἰς Βελιγράδιον. Πρόεδρος τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς ὄρισθη ὁ δραστήριος καὶ εὐπαιδευτος ἐπίσκοπος τοῦ Σάμπας κ. Ἰωάννης, γραμματεὺς δὲ ὁ ἐλληνομαθὴς καθηγητῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βελιγραδίου κ. Σ. Γκόσεβιτς.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ,

Ουάσιγκτων, 21 Μαΐου 1966,
 Ἁγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἐλένης
 Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν
 κ. κ. Χρυσόστομον
 Ἀθῆνας-Ἑλλάς

Μακαριώτατε,

Τοὺς τελευταίους μῆνας, τόσον εἰς τὸν ἀμερικανικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸν ἑλληνοαμερικανικὸν τύπον, ἔχουν παρουσιασθῆ σκόλια τῆς Ἑμετέρας Μακαριότητος, ἐν σχέσει μὲ τὸ «οἰκουμενικὸν πνεῦμα», τὰ ὁποῖα φαίνονται νὰ ἀνταποκρίνονται (νὰ ὑπερκαλύπτουν) εἰς ὠρισμένας δικαιοδοσίας τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς μέλος τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὰς Η.Π.Α., θέλω νὰ ἐκφράσω εἰς τὴν Μακαριότητά Σας τὴν πλήρη μου συμφωνίαν καὶ εὐχαριστίαν ὡς πρὸς τοὺς λόγους σοφίας καὶ προειδοποιήσεως, τοὺς ὁποίους ἐκφράζετε σχετικῶς μὲ τὴν ἀπορρόφησην τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὴν «οἰκουμενικὴν κίνησιν» καὶ εἰδικῶς ἐν συναφείᾳ πρὸς τὰς τελευταίας ἀμοιβαίας ἐνεργείας μεταξὺ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης.

Εἶναι πράγματι τραγικὸν νὰ φαίνεται εἰς τὴν Δύσιν, ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας μακαριῶς τυφλὴ εἰς τὸν ἐμπαιγμὸν τῆς Ρώμης. Εἰλικρινῶς λυποῦμαι διὰ τὴν ἄλλειψιν φανῶν, ὡς ἡ ἰδικὴ Σας, Μακαριώτατε, μεταξὺ τοῦ Ὁρθοδόξου κλήρου τῶν Η.Π.Α.

Εἶθε ὁ Θεὸς νὰ χαρίζῃ Ὑμῖν τὰς εὐλογίας Του ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

Μετὰ θαυμασμοῦ καὶ σεβασμοῦ
 Γρηγόριος Μπαργιόκλου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Παναγ. Ἱ. Μπρατσιώτου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ. Ἔκδοσις Β' ἐπισημειωμένη. Ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις 1966, σελ. 32.

Ἀρχιμ. Ἀγαθαγγέλου Κοτρῶνη, 25η Μαρτίου. Ἐν βλέμμα εἰς τὴν ἱστορίαν 2000 ἐτῶν. Ἀθήναι 1966, σελ. 28.

Μοναχοῦ Γερασίμου Μικραγιαννανίτου, ὕμνογράφου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἱερομάρτυρος Πολυκάρπου Ἐπισκόπου Σμύρνης, ψαλλομένη τῇ 23ῃ Φεβρουαρίου. Ἐκδίδεται προνοία μὲν τοῦ Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονυσίου, ἐπιμελεῖα δὲ τοῦ πρωτοπρεσβυτέρου Ἰωάννου Σπ. Ράμφου. Ἐν Ἀθήναις 1966, σελ. 30.

Τοῦ αὐτοῦ, Ἀκολουθία πάντων τῶν Ἁγίων Μαρτύρων τῶν ἀπὸ δημίων καὶ δεσμοφυλάκων, ψαλλομένη τῇ Κυριακῇ τοῦ Τυφλοῦ. Ἐκδίδεται ὑπὸ τῆς Ὀρθοδοξικῆς Ὑπηρεσίας Φυλακῶν τοῦ Ὑπουργείου Δικαιοσύνης ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις 1966, σελ. 36.

Μέγα Λ. Φαράντου, Περὶ θείας προνοίας καὶ προορισμοῦ κατὰ τὴν διδασκαλίαν Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου. Ἐναίσμιμος ἐπὶ διδακτορικᾷ διατριβῇ ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἀθήναι 1966, σελ. 274.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερὰ Μητρόπολις Πειραιῶς

ΚΛΗΣΙΣ

Πρὸς

τὸν Ἱεροδιάκονον Γεράσιμον Νικολακόπουλον
 (ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλεῖσαι ὅπως τὴν 3ην Ἰουλίου ἐ.ἔ. καὶ ὥραν 6 μ.μ. ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Σοφίας Πειραιῶς ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἐκτελοῦντος χρέη ἀνακριτοῦ, δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 236/48 ἀπὸ 11 Μαΐου 1966 ἐγγράφου τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Χρυσοστόμου καὶ ἀπολογηθῆς ἐπὶ τῶν ἀποδοιδόμενων σοι κανονικῶν παραβάσεων.

Ἐν Πειραιεὶ τὴν 1ην Ἰουνίου 1966

Ὁ ἀνακριτὴς

Ἀρχιμ. Γερόθεος Καραλάς

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

+ Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
 † Ὁ Μαρωνείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ
 † Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:
 Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.
 Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἐτησίως.
 Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Τὸ αὐτόματον διαζύγιον.
 Ἡ ἐπανακομιδὴ τῆς τιμίας Κάρας τοῦ Ἀγ. Τίτου.
 Μητροπολίτου Ἰακώβου Γ. Κλεομβρότου, Ὁ Γρηγόριος Χ. Παπαμιχαήλ καὶ τὸ ἔργον του.
 Σάββα Ἀγουρίδου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ.
 Κωνσταντίνου Κ. Παπουλίδου, Τὸ Ὁρθόδοξον Θεολογικὸν Ἰνστιτούτον τῶν Παρισίων «Ὁ Ἅγιος Σέργιος».
 Παρατηρήσεων στήλη.
 Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.
 Ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν «Ἐκκλησίαν».
 Βιβλιογραφία.
 Κλητῆριον ἐπίκριμα.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ
 Μενάνδρου 4—Ἀθήναι—Τηλ. 311.121

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου Γεώργιος Σ. Χρυσάφης
 Ἰασωνίδου 22 — Σούρμενα